ТЎЛА ГЕКТАР—ТЎЛИҚ ҲОСИЛ

ҲАР ГЕКТАРДА КАМИДА 100 МИНГ КЎЧАТ БЎЛСИН ❊ СУВДАН ТЕЖАБ-ТЕРҒАБ ФОЙДАЛАНАЙЛИК ❊ *ЯГАНАЛАШНИ ВАҚТИДА ВА СИФАТЛИ ЎТКАЗИНГ!*

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

«СОВЕТ УЗБЕКИСТОНИ» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР

47-ЙИЛ ЧИҚИШИ

№ 113 (13.069).

1965 МАЙ 16 ЯКШАНБА

Баҳоси 2 тийин.

БУТУН КУЧ ҒЎЗА ПАРВАРИШИГА

Чигит экиш тугалланиб, ғўза парвариши — ҳосил учун курашнинг иккинчи босқичи бошланди. Бу босқич давр ва иш миқёси эътибори билан энг масъулиятли, ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир. Айниқса бу йилги экиш пайти ва ғўзанинг дастлабки парвариши олдида об-ҳавонинг кескин ўзгариши пахтачиликда алоҳида усул қўлланишни, нозик дақиқаларда ўзига хос усталик ва миришкорлик билан иш тутишни, илғор фан ютуқлари ва нодир тажрибаларнинг барчасини изчиллик ва қунт билан амалга оширишни тақозо қилмоқда.

Баҳорда саратон ҳавоси незаётир. Яқин йиллар орасида май ойи бошида ҳарорат 30-32 даража бўлганини хеч ким эслай олмайди. Охирги карталарга ана шундай жазирама иссиқда чигит ташлашга тўғри келди. Қуёшнинг ўткир тиғи остида уруғни кўкартириш ва ёш ниҳолни ардоқлаб, соғлом, тетик ўстириб олиш учун курашиш талаб этилмоқда. Бинобарин, ҳозир пахтакор мавсум билан ҳисоблашиб ўтирмаслиги, ҳамма ишни баравар қўлга олиши керак.

Ҳозир ғўза сув демоқда, ҳали чигитни бағрида олиб ётган катта-катта майдонлар сув талаб қилмоқда. Ердан аллақачон бош кўтарган, хийла бўй чўзган ғўзалар комплекс парваришни талаб этмоқда. Умуман бу йилги вазият жуда кўп жойларда ёзги ишларни айни кунларга кўчиришни тақозо этмоқда.

Шу кунларда пахта далаларини кўздан кечирган киши хилма-хил, сийрак юз берадиган манзарани кўради. Илғорлар ғўзаси бир қаричга етиб қолган бўлса, иккинчи томонда яйдоқ далалар. Бир ерда иккинчи парвариш кетаётгани ҳолда бошқа жойда чигит ҳали кўкартириб олинмаган. Бу аҳвол нимага олиб келиши мумкин? Кўчат текис бўлган, парвариш барвақт бошланган ерларда ҳеч шубҳасиз, жуда катта ҳосил қўлга киритилади. Узга майдонларда эса чигитни тўла ундириб олиш, тўла гектар ҳосил қилиш учун бутун кучни ишга солишга тўғри келмоқда. Афсуски, бу катта тафовутни йўқотиш, ҳамма ерда мўл ҳосил таъминланадиган имконият яратиш учун изчил ва оператив тадбирлар кўрилмаётир. Фарғона область, Ленинград районининг пахтакорлари ҳамма майдонда ғўзанинг биринчи парваришини тугаллаб, иккинчи парваришга киришдилар. Поп районидаги Ленин номли колхознинг Ҳамид Жўраев бошлиқ бригадасида ғўзалар шонага кирганлиги ҳақида хушхабар келди. Бундай илғорлар республикамизда кўплаб топилади. Йирик-йирик колхоз ва совхозлар гектарларни тўлдирмоқдалар, ғўзанинг дастлабки парваришини муваффақиятли ўтказмоқдалар. Лекин республикамизда ҳали кўпгина майдонларда чигит ундириб олинмаган, ғўза парвариши оммавий равишда кучайтириб юборилмаётир. Айниқса Бухоро, Қашқадарё областларида ғўзанинг дастлабки парвариши жуда суст олиб борилаётир. Бу ерларда кўкартириб олинмаган чигит, тўлдирилмаган гектарлар анча бор.

Бундай ҳолга сабаб шуки, маҳаллий партия, совет ташкилотлари, қишлоқ хўжалик органлари, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари, мутахассислар ўтган йиллардаги иш даражасига ва мавсумнинг ўтишига қараб иш олиб бораётганга ўхшайдилар. Шунинг учун ҳам республикамизда энг муҳим агротехника тадбирларидан бўлган ғўзани яганалаш, чигитни текис ундириб олиш, ёш ниҳолни иссиққа чақтирмай ривожлантириш учун суғориш ишлари жуда сустлик билан бормоқда. Республикада пахта майдонининг ҳали бешдан бир қисми суғорилган эмас, яганалаш эса учдан бир бўлагида ҳам ўтказилгани йўқ. Олди ғўзалар шоналашга кирган бир даврда ғўзани биринчи озиқлантириш ҳали тўртдан бир бўлак майдонда ҳам ўтказилмаган. Бу ишлар юзасидан Бухоро, Хоразм, Қашқадарё областлар ва Қорақалпоғистон АССРда аҳвол жуда ёмон.

Бу йил жуда кўп жойда чигит барвақт экилиб, эрта муддатларда ундириб олинди. Лекин андак бепарволик эрта экишдаги ютуқни қўлдан бой беришга олиб келиши мумкин. Асл деҳқон мана шуни кўзда тутиши керак. Ҳозир шундай давркн, ҳамма ерда ғўза парваришини комплекс равишда олиб бориш, ҳар бир цикл парваришни жуда тез ўтказиш лозим. Яқин кунлар ичида кўчатни текислаб олишга эришмоқ, тўла гектарлар ҳосил қилмоқ ҳамманинг диққат марказида туриши лозим бўлган муҳим вазифадир. Барча чопиқ тракторлари тўхтовсиз ишласин! Афсуски, кўпгина хўжаликларда, масалан, Хоразм, Самарқанд областлари ва Қорақалпоғистон АССРдаги хўжаликларда талайгина «универсал»га культиваторлар тиркалган эмас. Бунга тоқат қилиб бўлмайди. Ҳар бир чопиқ тракторининг ўрни пахта даласидир, унинг кучидан самарали фойдаланиш, механизаторларнинг унумли ишлашини таъминлаш хўжалик раҳбарларининг жонажон иши бўлмоғи керак.

Тўла гектар — мўл ҳосилнинг асоси. Ҳар гектарда ва ҳар бир қаторда нормал кўчат бўлиши, ҳар бир кўчат ўз ўрнини топиши шарт. Баъзан бир картадаги айрим парча очиқ бўлади-да, иккинчи бўлтакда қалин кўчат қолдирилади. Бу ўз-ўзини алдашдан бошқа нарса эмас. Ҳали вақт бор. Умидсизланмай, оласига чигит ва кўчат экишни кенг йўлга қўйиш лозим. Ортиқча кўчат бегона ўтдан ёмон. Буни қаттиқ эсда тутиш, яганани барвақт ўтказиш, ҳар бир қатор ва уяда ғўзаларнинг нормал ўсишини таъминлаш ҳар бир пахтакорнинг, механизаторнинг диққат марказида турмоғи керак.

Ғўзани ёшлигида озиқлантириб олган деҳқон ҳосилдан ютиши, пахтани барвақт етилтириб олиши тажрибада исботланган муҳим агротехникадир. Айниқса ҳаво иссиқ келаётган бу йилги шароитда ғўзани ёшлигидаёқ озиқлантириб олишга алоҳида диққат қилиш зарур. Бу билан бегона ўтнинг йўқолишини таъминлаган бўламиз.

Пахта майдони ҳамма ерда бирдан сув талаб қилиб қолди. Бу ҳол жойларда сув тахчиллигини туғдирмоқда. Ҳар бир томчи сувни тежаб, эҳтиёт қилиб сарфлаш, суғоришни кеча-кундуз ўтказиш керак. Ғўзани чанқатиб қўймасликнинг яна бир йўлини деҳқон яхши билади. Бу — чуқур культивация, ниҳолни ўтга олдирмаслик, уни барвақт озиқлантиришдир. Қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши курашни озгина бўлсада сусайтирмайлик!

Республикамиз пахтакорлари бу йил 3 миллион 650 минг тонналик катта хирмонни тўлдиришлари керак. Бу улуғвор, шарафли вазифани муваффақиятли адо этишда партиямиз Марказий Комитетининг март Пленуми қарори катта йўлланма бўлади. Ҳосил етиштиришдан манфаатдорликнинг оширилиши катта мурувват бўлди. Пахтакорларимизнинг ижодий меҳнат қилиши, ташаббускорлик намуналарини кўрсатиши учун ҳар қачонгидан ҳам кенг йўл очиб берилди. Ўзбек халқи етти йилликнинг якунловчи йилида она-Ватан хазинасини «оқ олтин»га тўлдириш учун баланд руҳ, туганмас куч-ғайрат ва матонат билан курашиб, тобора олға томон бораверади.

ИККИНЧИ ПАРВАРИШ

ЯНГИҚЎРҒОН, («Совет Ўзбекистони» мухбири). Чигитни майдонларнинг кўп қисмида тупроқнинг ўз намига ундириб олган Ленинград райони пахтакорлари куни кеча Фарғона областида биринчи бўлиб ғўзанинг илк парваришини тугалладилар. Қарийб 25 минг гектар майдонда культивация озиқлантириш билан қўшиб олиб борилди. Шу кунларда далаларда 500 дан ортиқ чопиқ тракторлари ишлаяпти. Бир неча минг гектар ерда иккинчи культивация ўтказилди.

Райондаги «Ленинобод», Ленин номли, Энгельс номли колхозлар ғўза қатор ораларини ишлашда пешқадамлик қилмоқда. Ана шу хўжаликларда бир неча юз гектардан майдонда иккинчи культивация ўтказилди. «Ленинобод», Ленин номли колхозларнинг пахтакорлари шамолдан зарарланган қумлоқ майдонлардаги пайкалларга қисқа муддатда қайта чигит экиб ва оласига уруғ қадаб олишди. Ҳозир бу ерларда чигит қийғос униб чиқяпти. Пахтакорлар ана шу карталардаги ёш ўсимликни дастлаб экилган ғўза кўчатларига етказиб олиш мақсадида парваришни тезлаштиряптилар.

М. МАНСУРОВ.

Ҳаво қуруқ келиши, ердаги нам кўтарилиб кетиши натижасида Андижон областидаги бир қатор хўжаликларда экилган чигитнинг униб чиқиши қийин бўлмоқда. Пахтакорлар буни ҳисобга олиб, барча имкониятларни ишга соляптилар, мавжуд сувдан тўла фойдаланиб, кун сайин кўпроқ майдонга чигит суви беряптилар. Янгиқўрғон районидаги Ленин номли колхозда бу соҳада намунали ишлар қилиняпти. Суратда: колхознинг кекса деҳқони Ҳожиакбар ота Юнусов пайкалларга сув тараяпти. Т. Эргашев фотоси.

ДАЛАДА СЕМИНАР

Янгиариқ районидаги Охунбобоев номли машъал колхознинг деярли ҳамма майдонларида чигит текис ундириб олинди, гектарларнинг тўла бўлиши таъминланди. Яқинда бу илғор колхоз даласида семинар-кўрик ўтказилди.

Кўрик-семинарда Аваз Ўтар номли колхознинг бригада бошлиғи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Искандар Юсупов, машъал колхоз агрономи Байрам Ғойибов, агроном-энтимолог Мадраҳим Рўзибоев ва бошқалар ўз тажрибаларини сўзлаб бердилар, фойдали фикрлар айтдилар.

Шундай семинарлар Хоразм областининг бошқа районларида ҳам бўлиб ўтди.

Ф. ЗОҲИДОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ИЖОДКОРЛАР

Корхона цехларидаги дастгоҳлар ҳаракатидан чиққан бир маромдаги товуш тоғ шалолалари қўшиғидек тўрт томонга таралмоқда. Бу, ишчилар эришаётган янги муваффақиятлар ҳақида қувончли хабарлар тарқатаётгандай туюлади кишига.

Ҳа, ишчилар кетма-кет янги зафарларни қўлга киритмоқдалар. 5-цехда асосан икки хил деталь ишлаб чиқарилади. Ана, цех бошлиғининг ўринбосари Ғайрат Ортиқов станокдан тушган янги уч қиррали фрезерларни кўздан кечирмоқда. Ишчи Мансур Собиров фреза қирраларини қайта чархлаш йўлини аниқлади. Шу таклиф жорий қилингунча станокдан чиқаётган деталларнинг қарийб бир неча проценти брак бўларди. Мансур Собировнинг бундан ташқари яна бир қатор таклифлари ҳам ишлаб чиқаришга жорий этилган.

Наримон Расулов ҳам ижодкор кишилардан. У фреза ғуддаларини автоматик усулда олиб ташлаш йўлини топгунча озмунча тунларни бедор ўтказгани йўқ. Ишдан қолиб тажрибалар қилиб кўрди. Ўз фикрини амалда тасдиқлагунча қанча-қанча китобларни варақламади.

Корхона коллективида ижодкор ишчилар тобора кўпайиб бормоқда. Улар иш жараёнларини такомиллаштириш, маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш, сифатини кўтаришга қаратилган қимматли таклифлари билан обрў-эътибор қозонмоқдалар. Тошкентдаги асбобсозлик заводида Меҳнат Қизил Байроқ орденли ишчи А. Орлов, А. Халилов, О. Пўлатов, В. Қодиров, В. Қосимов ўртоқларни ижодкор ишчилар, дейишади. Улар баракали меҳнатлари ва қимматли таклифлари билан ишлаб чиқаришни такомиллаштиришда жонкуяр бўлаётирлар.

Ижодкор ишчилар сафи кенгайиб борган сайин корхона коллективининг меҳнат зафарлари ҳам кўпаймоқда. Завод меҳнат аҳли етти йилликнинг якунловчи йилини муваффақиятли тугаллаш учун мусобақани авж олдириб, тўрт ойлик планни муддатидан илгари бажарди, планга қўшимча 35 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарди.

П. НИШОНОВ.

КАРТОШКА ПИШДИ

Термиз районидаги «Ленин йўли» совхозида эртаги картошка ҳосили етилди. 20 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 150 центнердан ҳосил олинди.

Шунингдек, совхозда очиқ ҳавода етиштирилган бодринг узила бошланди.

И. СКВОРЦОВ.

ЯШИЛ КВАДРАТ

Бекободдаги Ленин номли колхознинг Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Абдубашир Усмонов бошлиқ бригадаси пахтакорларининг бу йилги аҳдлари катта. 48 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 40 центнердан «оқ олтин» етиштириш иштиёқида меҳнат қилаётган азаматлар чигит экишни колхозда биринчи бўлиб тугаллаган эдилар. Ҳозир бригада далаларида яшил квадратлар ҳосил бўлди ва ғўза парвариши қизитиб юборилди.

Колхознинг Ленин орденли Адолат Рўзиматова, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати Юлдуз Алиевалар бошлиқ комплекс механизациялашган звеноларида ғўза қатор оралари культивация қилинмоқда.

Ф. ЛУТФУЛЛАЕВ.

Янгийўл районидаги Ленин номли колхознинг гектаридан 30 центнердан «оқ олтин» етиштириш учун курашаётган Ортиқали Муҳамедов бошлиқ бригада механизаторлари яшил квадратларга тез ва сифатли ишлов беряптилар. Суратда: (чапдан) бригада бошлиғи Муҳамедов механизатор Абдужалил Абдуқодиров билан культивациянинг сифати ҳақида фикрлашмоқда.

А. Тўраев фотоси.

ҒЎЗА ШОНАЛАДИ

ПОП, («Совет Ўзбекистони» мухбири). Райондаги Ленин номли колхознинг Ҳамид Жўраев бошлиқ бригадаси пахтакорлари чигитни яхши тайёрланган ерларга барвақт экиб олган эдилар. Улар чигитни бир текис ундириб олиб биринчи парваришни эрта муддатда тугаллашга муваффақ бўлдилар. Ҳозир 100 гектар майдондаги ғўза барқ уриб ўсяпти. Экиннинг бўйи 20 сантиметрга етиб, барги 6-7 тага етди. Айрим пайкаллардаги ғўзалар шона кўрсата бошлади. Бу, 45 центнерчилик ҳаракатига қўшилган бригада аъзоларини янада яхшироқ меҳнат қилишга руҳлантиряпти.

ДЎСТОНА СУҲБАТ

КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари Л. И. Брежнев Жанубий Вьетнамни озод қилиш миллий фронтининг Совет Иттифоқидаги доимий ваколатхонаси бошлиғи, Жанубий Вьетнамни озод қилиш миллий фронти Марказий Комитетининг аъзоси Данг Куанг Минни ҳамда ваколатхона ходимлари Нгуен Ван Донг, Лиу Фионг Тхань, Нгуен Тхань Лонг ва Нго Суан Хоангни 14 майда қабул қилди.

Данг Куанг Минь Жанубий Вьетнамни озод қилиш миллий фронти Марказий Комитети президиумининг раиси доктор Нгуен Хиу Тхонинг хатини Л. И. Брежневга топширди.

Суҳбат вақтида Жанубий Вьетнам халқининг ўз озодлиги ва мустақиллиги учун олиб бораётган адолатли кураши масалалари тилга олинди. Суҳбат самимий, дўстона вазиятда ўтди. Ваколатхона бошлиғи Вьетнам халқи олиб бораётган озодлик курашида Совет Иттифоқи унга доимо ёрдам кўрсатиб келаётганлиги учун, КПСС ва Совет ҳукуматига чуқур миннатдорчилик билдирди.

Суҳбатда Осиё ва Африка мамлакатлари билан бирдамлик Совет комитетининг секретари Н. И. Базанов қатнашди.

МАШИНА ТЕРИМИНИ КЎЗЛАБ

З. САНАҚУЛОВ,
Сирдарё областидаги «Пахтакор» совхозининг директори

◆ ◆

Ҳосил йиғим-теримини машиналаштириш — пахтачиликни комплекс механизациялашнинг муҳим ва ҳал қилувчи звеноси. Кимки буни тўғри тушунса ва машина тарафдори эканлигини амалда исбот этса деҳқончилик маданиятини юксалтириш, пахта етиштиришни кўпайтириш ва унинг таннархини арзонлаштиришда, рентабелликни ошириш ва оқибат натижада пахтакорларнинг моддий манфаатдорлигини оширишда яхши натижага эришади.

Ўтган йили 5100 гектар ерда «оқ олтин» етиштирилди. Ҳар гектар ердан ўрта ҳисобда 16,87 центнердан ҳосил олинди. Совхоз ташкил қилинганидан буён ўтган 6 йил мобайнида пахта майдони беш баравардан зиёд кенгайди, ҳосилдорлик эса қарийб икки ярим баравар ошди. Собиржон Сидиқов бошлиқ бўлим пахтакорлари 1274 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 21,72 центнердан, Баҳром Эрназаров, Ашир Қаршибоев ўртоқлар бошлиқ бригадаларнинг коллективлари эса гектаридан 23—30 центнердан пахта териб олдилар.

Тажрибали пахтакор ва уста ташкилотчи ўртоқ Зокир Норматов бошлиқ бўлим пахтакорлари ажойиб жасорат кўрсатдилар. Улар янги ўзлаштирилган ва биринчи йил чигит экилган 1760 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 13,9 центнердан ҳосил олишга муваффақ бўлдилар. Совхоз тарихида илгари ҳеч қачон янги ердан биринчи йили бу қадар кўп ҳосил олинмаган эди.

Хўш, янги ерларда пахта етиштириш билан боғлиқ бўлган жуда катта қийинчиликларга ҳар қадамда дуч келинаётганига қарамай, бу каби қувончли натижага қандай қилиб эришилаётир, деган савол туғилиши мумкин. Бу саволга фақат битта жавоб бўлиши мумкин. Комплекс механизацияни дадил ва собит қадамлик билан жорий этиш, ҳосил йиғим-теримини кенг машиналаштириш — барча муваффақиятларимизнинг гарови бўляпти. Фикримнинг далили сифатида мисоллар келтираман. Ер ҳайдаш, уни экишга тайёрлаш қай даражада механизациялаштирилганини айтиб ўтирмайман. Чунки, бизда бу соҳадаги ишлар оз бўлса ҳам қўл кучи билан бажарилмайди. Чигит барча майдонга уяларга белгиланган миқдорда туксизлантирилган уруғ ташлаб кетадиган сеялкалар билан асосан квадрат-уялаб экилади. Ғўза фақат механизмлар билан икки томонлама парвариш қилинади. Сув капрон, бризент ҳамда мелиоратив шланг ва найчалар орқали қўйилади. Сувчилар эса сувнинг тўғри йўналишини тартибга солиб турадилар, эгат оралари уйилишига йўл қўймайдилар. Бизда қўл билан бир гектар ердаги ғўза ҳам чеканка қилинмайди, бу иш машиналарда бажарилади.

Энг муҳими имкони борича ҳосилнинг кўпроқ қисми машиналарда терилади. Ўтган йили 2500 гектар ердан 3852 тонна пахта «зангори кема»ларда териб олинди. Бу — давлатга сотилган пахтанинг қарийб тенг ярмини ташкил қилади. Юқоридаги бўлим ва бригадаларда ялпи ҳосилнинг 60-70 проценти машинада териб олинди. Шу туфайли 1 центнер пахтанинг таннархи 15-22 сўмни ташкил этди. Жуда кўп маблағ иқтисод қилинди. Чунки совхоз бўйича бир тонна пахтани машинада теришга қўлда терилганига нисбатан қарийб 12 баравар кам, яъни 7 сўм пул сарфланди. Хўжалик йили 947,8 минг сўм фойда кўрилган ҳолда якунланди.

Бу — қувончли натижа коллектив аъзоларини КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорларига жавобан бу йил пахта етиштиришни янада кўпайтириш, машиналардан тағин ҳам кенгроқ фойдаланиб, деҳқончилик маданиятини юксалтиришда янги босқичга кўтарилиш учун курашга руҳлантирди. Пахта майдони янгидан ўзлаштирилган ерлар ҳисобига 2400 гектар кенгайтирилиб, 7500 гектарга етказилди. Еримиз текис, карталар йирик. Шундай бўлса ҳам экиш олдидан ер бир бор синчиклаб текисланди. Бунинг фойдаси катта бўлади. Кузда терим машиналари яхши ишлайди, пахта ерга кам тўкилади.

Чигит ўтган йилдагидан 20 кун илгари сифатли экилди ва барча майдонда текис ундириб олинди. Квадратларнинг аниқ, қатор ораларининг кенглиги бир хил бўлиши таъминланди. Оласига экиш ва тўла гектар ҳосил қилиш кўнгилдагидек ўтказилди. Ҳозир ҳар гектар ерда ўртача ҳисобда 90 минг туп кўчат бор. Уялардаги ғўза тупларини букетлаш яқин кунларда тамомланади.

Пахтакорларимиз, механизаторларимиз ва мутахассисларимиз дастлабки икки томонлама культивацияни 20 майгача тамомлаш учун интиляптилар. Культивация билан бир вақтда экин озиқлантирилиб кетиляпти. Агар ўтган йили 10 майгача ҳаммаси бўлиб 271 гектар майдонда биринчи культивация ўтказилган бўлса, бу йил шу муддатгача 3500 гектар майдондаги экин ўзунасига ва кўндалангига культивациядан чиқарилди. Суғориш ҳам бултургидан 12 кун илгари бошланди.

Пахтакорларимиз экинни бегона ўт босишига йўл қўймаслик, культивация, озиқлантириш ва суғоришни белгиланган муддатларда юқори сифатли қилиб ўтказиш ва ана шу агротехника тадбирларини бир-бирига боғлаб олиб бориш, уларнинг орасида узилишга йўл қўймаслик, машина теримини кўзлаб ғўзани бир текис ўстириш учун курашадилар. Дастлабки озиқлантириш биринчи культивация билан бир вақтда, яъни 20 майда, иккинчи озиқлантириш 5 июнда, учинчи, озиқлантириш эса 20 июнда тамомланади. Бу, ҳосилни 1964 йилдагига нисбатан 20 кун олдин етилтириш, дефолиацияни 25 августда бошлаш имконини беради. Бунга албатта эришамиз. Чунки бу йил коллективимиз ҳосил йиғим-теримини тезроқ тамомлаш, ўтган йилдагига қараганда икки баравар кўп — 7680 тонна пахтани машиналарда териш мажбуриятини олган.

Бултур далада 95 та терим агрегати ишлаган эди. Бу йил камида 180 машина ишлайди. Механизатор кадрлар сони шунга яраша кўпайтириляпти. Йил бошидан буён 58 механизатор тайёрланди. Терим бошлангунча яна ўнлаб механизаторлар тайёрланади. Шундай қилиб, ҳар бир терим машинаси учун икки механик-ҳайдовчи ҳозирланади. Бу терим техникасини тўла қувват билан ишлатиш имконини беради.

Бу йил терим даврида 33 подборщик, 120 та кўрак узиш ва чувиш машиналари ишлайди. Терим машиналари ремонти бошлаб юборилди. 1 сентябргача барча терим техникаси ремонтдан чиқариб, тахт қилиб қўйилади.

Совхозимиз деҳқонлари бундан кейин ҳам пахтачиликни ва айниқса ҳосил йиғим-теримини комплекс механизациялаш йўлидан дадил борадилар. Давр талаби, пахтачилигимиз истиқболи буни тақозо қиляпти.

ДЎСТЛИГИМИЗ БУЗИЛМАСДИР

СОВЕТ—ҲИНДИСТОН ДЎСТЛИГИ МИТИНГИ

Совет кишилари Ҳиндистоннинг эрксевар халқлари билан дўстликни ғоят қадрлайдилар. Улар бу дўстликни ер юзида мустаҳкам тинчликни сақлаб қолишнинг гарови деб, халқлар ўртасида ишончни мустаҳкамлашга қўшилаётган катта ҳисса деб биладилар. Шунинг учун ҳам улар 15 майда Катта Кремль саройида Совет—Ҳиндистон дўстлигига бағишлаб ўтказилган митингида Ҳиндистон Бош министри Лаъл Баҳодир Шастрини қизғин ва самимий табрикладилар. Ҳиндистон ташқи ишлар министри Сваран Сингх, миллий план комиссияси раисининг ўринбосари Ашока Мехта, Ҳиндистоннинг СССРдаги элчиси Трилоки Натх Кауль, Бош министр секретари Лахшми Кант Жха, Ҳиндистон Ташқи ишлар министрлигининг ташқи ишлар бўйича секретари Чандра Шанкар Жха ва бошқа ҳинд меҳмонлар Бош министр билан бирга эди.

Митинг президиумида Л. И. Брежнев, А. П. Кириленко, А. Н. Косигин, К. Т. Мазуров, А. И. Микоян, Н. В. Подгорний, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, Б. Н. Пономарев ўтирибдилар.

Залда СССРдаги дипломатия ваколатхоналарининг бошлиқлари, совет ва чет эл журналистлари бор эди.

Москва Совети ижроия комитетининг раиси В. Ф. Промислов митингни очди. В. Ф. Промислов Лаъл Баҳодир Шастрига ва у орқали бутун буюк ҳинд халқига Москва меҳнаткашлари номидан энг самимий ва дўстона табрикларни ҳамда ўз давлатини мустаҳкамлаш учун, ҳинд халқининг фаровонлигини ошириш учун курашда муваффақиятга эришиш истакларини топширди.

Ҳиндистон ва Совет Иттифоқининг давлат гимнлари тантанавор янгради.

Коммунистик меҳнат зарбдори, «Фрезер» заводининг мастери Ю. А. Кучерин, профессор С. П. Максимов ва 19-мактаб-интернатнинг ўқитувчиси А. И. Кулемановалар сўзга чиқиб, Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон халқларини бир-бири билан боғлаб турган мустаҳкам дўстлик тўғрисида гапирдилар.

Сўнгра СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин нутқ сўзлади.

Ҳиндистон Бош министри Лаъл Баҳодир Шастри минбарда пайдо бўлганида залда гулдурос қарсаклар бошланди.

Ўртоқ А. Н. Косигин ва Лаъл Баҳодир Шастрининг нутқлари қарсаклар билан бир неча бор бўлиниб турди. Бу қарсаклар билан совет кишиларининг ҳинд халқига бўлган дўстлик ҳис-туйғулари ифода этилди.

Митинг ёпиқ деб эълон қилинади. Митинг Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон ўртасидаги мавжуд самимий муносабатларнинг ёрқин намойиши бўлди. Бу муносабатлар ҳар икки мамлакат бахт-саодати йўлида, умумий тинчлик ва халқлар ўртасидаги дўстлик йўлида йил сайин мустаҳкамланиб ва кенгайиб бормоқда. (ТАСС).

Ўртоқ А. Н. КОСИГИН нутқи

Муҳтарам Бош министр жаноблари!

Азиз дўстлар!

Ўртоқлар!

Ҳурматли меҳмонимиз — Ҳиндистон Республикасининг Бош министри Лаъл Баҳодир Шастри жанобларига Совет ҳукумати ва бутун совет халқи номидан чуқур эҳтиром ва дўстлик туйғуларимизни изҳор этишга рухсат бергайсиз. Биз ташқи ишлар министри Сваран Сингх жанобларини ва ҳиндистонлик бошқа меҳмонларни тантанали йиғилишимизда кўриб турганлигимиз билан хурсандмиз. Сизларни табриклаш билан, азиз дўстлар, совет кишилари 470 миллион улуғ ҳинд халқини қизғин табрикламоқдалар. Биз мустақил гуллаб-яшнаб турган Ҳиндистонни қуриб олишда улуғ ҳинд халқига чин кўнгилдан янги-янги муваффақиятлар тилаймиз!

Атоқли давлат арбоби Жавоҳарлал Неру мамлакатимизга келгани шарафига Москвада биринчи марта Совет — Ҳиндистон дўстлиги митинги ўтказилган кунга қариб 10 йил бўлди. Ўша пайтдан бери мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар ғоят ривож топди. Шу йиллар мобайнида биз ҳамма вақт дўстлик йўлидан бордик. Ҳиндистон вакиллари Советлар мамлакатида энг азиз меҳмонлардек кутиб олиндилар, Ҳиндистон тупроғида эса Совет Иттифоқи вакилларини чин юракдан қутладилар.

Совет кишилари яқиндагина Ҳиндистон Республикасининг Президенти доктор Сарвапалли Радхакришнанни илтифот билан кутиб олган эдилар. Москва энди Сизни буюк давлат ҳукуматининг раҳбари сифатида шарафламоқда. Бош министр жаноблари. Биз бу учрашувда Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон халқлари бир-бирларига кўрсатаётган ўзаро чуқур меҳр-муҳаббат ва ҳурмат туйғуларининг янги бир ифодасини кўриб турибмиз.

Совет — Ҳиндистон дўстлигининг аҳамияти ҳар иккала мамлакатларимиз муносабатлари доираси билангина чекланиб қолмади. Турли социал системалардаги давлатлар ўртасида бир-бирига ишонишга асосланган ва бир-бирининг ички ишларига аралашмасликка асосланган тенг ҳуқуқли муносабатлар бўлиши мумкинлигини бу дўстлик яққол кўрсатмоқда. Бу дўстлик тинч-тотув яшашдан иборат ленинча сиёсатнинг ҳаётийлигини амалда тасдиқлаб, тинчликнинг реал омили бўлиб қолди ва бинобарин, халқаро аҳамият касб этди.

Совет — Ҳиндистон алоқалари ривожланиб бораётган экан, бунинг бошқа тинчликсевар мамлакатлар ва халқларга қарши қаратилган ҳеч бир жойи йўқ. Совет Иттифоқи учинчи бир мамлакатлар билан ўз муносабатларини яхшилашга интилаётган вақтида ҳам бу ишни Совет — Ҳиндистон дўстлиги эвазига қилаётгани йўқ. Ҳиндистон ҳукумати ҳам худди шундай йўлни тутаётганлигини биз биламиз.

Совет Иттифоқи билан Ҳиндистоннинг халқаро ишларга муносабатлари кўп жиҳатдан бир-бирига ўхшайди. Ҳар иккала мамлакатларимиз термоядро уруши хавфига қарши, ёппасига ва батамом қуролсизланиш учун, барча давлатларнинг тинч ва тенг ҳуқуқли асосда ҳамкорлик қилиши учун курашмоқдалар. Улар миллий суверенитетни ва территориал бутунликни ҳурматлашни талаб қилмоқдалар, ажнабийларнинг зўравонлигини, ажнабийларнинг ўзгаларнинг ишларига аралашувини рад этмоқдалар. Озодлик ва миллий мустақиллик идеяларига содиқлик, мустамлакачилик зулмининг ҳамма кўринишларига нисбатан нафрат халқларимизни бир-бири билан яқинлаштириб турибди.

Халқларнинг ўз озодлиги учун олиб бораётган кураши билан бирдамлик ташқи сиёсатдаги бутун фаолияти учун энг муҳим омил бўлиб қолган жаҳондаги биринчи давлат Совет Иттифоқи бўлди. Ер куррасининг олтидан беш қисмида ҳали империализмнинг танҳо ўзи ҳукмронлик қилаётган пайтларда, мустамлакачи давлатларнинг қудрати ошиб, энг авжига етган кезларда бизнинг мамлакатимиз Шарқдаги мазлум халқларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиб, майдонга чиқди. Россиядаги Октябрь революцияси мустамлака ва қарам халқларни курашга уйғотибгина қолмай, айни маҳалда империализм ҳаммадан кучли эмаслигини, уни енгиш мумкинлигини ва у енгилиши лозимлигини ўз мисолида кўрсатиб берди.

Рус революциясининг доҳийси В. И. Ленин Ҳиндистонда миллий озодлик ҳаракати кўтарилиб келаётганлигини табриклади. Ҳинд халқи ўз озодлигига эришажагига у чуқур ишонди. «Англиянинг уч юз миллион батраклари эзилиб, мажақлаб ташланган Ҳиндистоннинг ўзида онг уйғониб келмоқда ва революцион ҳаракат кун сайин ўсмоқда,— деб ёзган эди Ленин.— Уларнинг ҳаммаси бир юлдузга, Советлар Республикасининг юлдузига назар ташламоқда, чунки Советлар Республикаси империализм билан курашаман деб ғоят катта қурбонлар берганлигини ва энг мушкул синовлардан омон-эсон чиққанлигини улар билишади».

Лениннинг бу сўзлари тўғрилигини кейинчалик Жавоҳарлал Неру тасдиқлади. У ўзининг «Ҳиндистонни кашф этиш» китобида бундай деб ёзди: «Советлар революцияси... ёрқин аланга ёқиб қўйди, бу алангани ўчириш мумкин эмас. Советлар революцияси янги цивилизацияга пойдевор солди, бутун дунё шу янги цивилизация сари бориши мумкин».

Иккинчи жаҳон урушида фашизм устидан қозонилган ғалаба миллий озодлик ҳаракатини ривожлантиришда Октябрдан кейинги ҳал қилувчи босқич бўлди. Бу ғалабани қўлга киритишда Совет халқи, Совет Иттифоқи асосий роль ўйнади. Ана шу буюк ғалабанинг йигирма йиллиги яқинда тантана билан нишонланди. Бу — жаҳондаги ҳамма халқларнинг умумий байрами бўлди. Шонли сана муносабати билан Ҳиндистон халқига қутловлар йўллаймиз. Ҳиндистон халқининг вакиллари ҳам антигитлерчи коалиция армиялари сафида туриб жанг қилган эдилар.

Фашистлар Германияси билан милитаристлар Японияснинг емирилиши натижасида халқаро империализмнинг заифлашиб қолганлиги Ҳиндистонда ҳам мустамлакачилик режимига барҳам беришни яқинлаштирди. Улуғ ҳинд халқи узоқ вақт мобайнида қунт билан кураш олиб бориш натижасида ўз мустақиллигини қўлга киритди. Совет кишилари озодлик учун курашган ҳиндларнинг мардлиги ва фидокорлигига қойил қоладилар!

Ҳиндистоннинг озод қилинганлиги, ўз навбатида, миллий озодлик ҳаракати тарихида жуда катта саҳифа бўлиб қолди. Осиё ва Африка халқларини ўз озодлиги ва мустақиллиги учун тағин ҳам кескинроқ кураш олиб боришга илҳомлантирди.

Ҳозирги замондаги барча тараққийпарвар кучларнинг бирдамлиги шу курашда таркиб топди ва мустаҳкамланди. Шу бирдамликка таяниб, кўпгина халқлар мустақилликка эришишга ва ўзларининг суверен давлатларини тузиб олишга муваффақ бўлдилар. Бу бирдамлик империалистик агрессияни даф этган Миср халқига, ўз озодлиги ва мустақиллиги учун жанг қилган Жазоир халқига ёрдам берди. Интервенциячиларнинг ҳужумларини қайтарган Куба халқи, Ғарбий Ирианни ўз ватани билан қайта бирлаштириш учун курашган индонез халқи ва бошқа кўпгина халқлар интернационал мададкорликнинг кучини сездилар. Ҳиндистон Гоа, Даман ва Диудан мустамлакачиларни ҳайдаб чиқариш учун кескин чораларни кўрган маҳалда, тинчлик ва тараққиётнинг барча кучлари ўзини қўллаб-қувватлашларига амин бўлиши мумкин эди. Ҳақиқатан ҳам Ҳиндистон шундай мадад олиб турди.

Ўтган йиллар ичида империализмга, мустамлакачиликка қарши курашда мамлакатлар ва халқларнинг вужудга келган бирлиги энди ўз тарихий вазифаларини бажариб қўйди ва халқаро майдондан чиқиб кета бериши мумкин, деса бўладими? Бундай деб бўлмайди, албатта! Ҳозирги халқаро вазият империализмга, мустамлакачиликка қарши курашаётган барча прогрессив кучларни тағин ҳам кўпроқ жипслаштиришни талаб қилмоқда.

Миллион-миллион кишилар ўз миллий озодлиги учун ҳали ҳам оғир курашни давом эттираётган жойлар дунёда ҳозир ҳам оз эмас. Бу курашда улар бошқа халқларнинг ва шу жумладан яқингача ўзлари мустамлакачилик асорати уқубатларини бошдан кечириб келган халқларнинг ёрдами ва мададига умид боғлашга ҳақлидирлар.

Осиё, Африка ва Латин Америкасида давлат мустақиллигини ҳозирдаёқ қўлга киритган мамлакатлар ҳам тараққийпарвар кучларнинг бирдамлигидан манфаатдордирлар. Иқтисодий мустақилликка эришиш, чет эл монополияларининг зўрлигидан халос бўлиб олиш осон эмаслигини, чунки бу нарса курашишни ва катта-катта куч ғайрат сарфлашни талаб қилажагини турмуш тажрибасининг ўзи уларга айтиб турибди.

Ҳарбий дағдағалар сиёсатига ошкора ўтиб олаётган, жаҳоннинг турли районларида вазиятни кескинлаштираётган империалистик реакцияга зарба бермоқ учун тараққийпарвар кучларнинг жанговар бирдамлиги айниқса муҳимдир. Гоҳ у, гоҳ бу мамлакат Америка Қўшма Штатлари томонидан бошланаётган қуролли аралашувнинг объекти бўлиб қолмоқда.

Сўнгги вақтларнинг ўзидагина Америка империализми Конгодаги жазо экспедицияси, Жанубий Вьетнам халқига қарши агрессияни кенгайтириш, Вьетнам Демократик Республикасининг территориясини ваҳшиёна бомбардимон қилиш ва, ниҳоят, Доминикана Республикасини ҳарбий йўл билан оккупация қилиб олиш сингари жиноятларни қилди.

АҚШ бошқа мамлакатларга ҳужум қилиш учун ишлатаётган важкорсонларининг ҳисобини йўқотиб қўйди. Гоҳ ўзи аллақачонлар ҳокимият тепасидан олиб ташлаган малайга берган қандайдир «мажбурият»ларга содиқлигини важ қилиб кўрсатса, гоҳ «Америка гражданларининг ҳаётини муҳофаза қилаётганлиги»ни, гоҳ «коммунистик хавф» мавжудлигини важ қилиб кўрсатади. Лекин бу баҳоналарнинг бемаънилиги халқларнинг суверен ҳуқуқлари нақадар менсимаслик билан поймол қилинаётганликларини, халқаро битимлар енгилтаклик билан бузилаётганликларини тасдиқлаб турибди, холос.

Ҳозир АҚШ қўшинларининг Жанубий Вьетнамда туриши — энди обрўга тақалиб қолган масала ва худди шу сабабдан АҚШ қўшинлари бекордан-бекорга у ердан чиқиб кета олмайди, деб даъво қилмоқдалар. Бу гапни АҚШнинг ва бошқа баъзи мамлакатларнинг сиёсий арбоблари айтмоқдалар. Мана буниси ҳақиқатан ҳам ғалати нуқтаи назар. Агар Америка ҳукумати мустамлакачилик урушлари, ўзгаларнинг бойликларини босиб олиш, халқларни қулликка солиш йўли билан мамлакатнинг обрўсини ошириш мумкин, деб ўйлаётган бўлса, у ҳолда, обрў тўғрисидаги ҳамма тушунчаларни батамом тескари тушунар экан.

Тарих шу таҳлитда фикр юритган ва иш кўрган арбоблардан кўпини билади. Лекин ана шу арбоблар фақат ўз-ўзларини, ўз мамлакатларини шарманда қилган ва оқибат натижада тўла инқирозга учраган эдилар, холос. Бундай арбобларнинг номлари маълум ва уни айтиб ўтиришнинг даркори ҳам йўқ. Иккинчи томондан, тарих илгари босиб олинган территориялардан чиқиб кетиш тўғрисида ва адолатсиз урушларни тўхтатиш ҳақида баъзан ўзлари учун машаққатли қарорларни қабул қилган давлат арбоблари бўлганлиги сингари мисолларни ҳам билади. Бундан ана шундай арбобларнинг ва ўша арбоблар раҳбарлик қилган давлатларнинг обрўси сира лат емаган эди. Аксинча, улар халқларнинг назарида яхши бўлиб кўринган эдилар. АҚШ Вьетнам халқига қарши олиб борилаётган жиноятқорона уруш гирдобига нақадар чуқур ботиб бораверса, унинг шу гирдобдан омон-эсон қутулиб чиқиши шунчалик қийинлашаверади.

Америка сиёсатчилари бизнинг мақсадимиз — ёш давлатларни коммунизмдан «сақлаб қолиш», деган даъволарни ҳам қилмоқдалар. Аммо, бу ҳам тутуруқсиз баҳона эканлиги ҳаммага равшан кўриниб турибди-ку, ахир. АҚШ аллақачондай коммунистик хатар тўғрисидаги сафсаталарни ниқоб қилиб, миллий-озодлик ҳаракатига қарши чинакам юриш бошлади. Ҳозир у айни мана шу йўлда халқлар билан жанг қилмоқчи.

Ўтган урушдаги ва урушдан кейинги йиллардаги воқеалар одамларнинг саводини анча чиқариб қўйди ва уларнинг сиёсий ҳушёрлигини ошириб юборди. АҚШ ишни ҳақиқатда қаёққа буриб юбораётганлигини одамлар тушуниб турибдилар. Биронта ҳам озодликка эришган мамлакат четда қараб туриши мумкин эмас, чунки ана шу мамлакатларнинг умумий ишига, уларнинг яқинда курашда эришган ютуқларига ҳамла қилинмоқда. Агар бугун бир халқ асоратга солиб қўйилса, эртага бошқа бир халқ шундай хавф остида қолиши мумкин. Бу хусусда ҳеч қандай хом хаёл бўлиши мумкин эмас.

Совет халқи Вьетнам халқининг Америка интервенциячиларига ва унинг гумашталарига қарши олиб бораётган фидокорона курашига юксак баҳо бермоқда. Вьетнам халқи ўз ҳуқуқларини ҳимоя қилмоқда, лекин у, барча социалистик мамлакатларнинг, барча эрксевар халқларнинг ишини ҳам қаттиқ туриб ҳимоя қилмоқда. Шу сабабдан, Вьетнам халқининг кураши — фақат миллий кураш бўлиб қолмай, айни маҳалда интернационал кураш ҳамдир. Биз умумий иш учун қаҳрамонона жанг қилаётган Вьетнам халқига чуқур меҳр-муҳаббат туйғуларимизни изҳор этамиз.

Империалистик кирдикорлар қурбонига ўз мустақиллигини ҳимоя қилишда, мустақил ривожланиш ҳуқуқини қаттиқ туриб сақлаб қолишда ёрдам бериш — барча эрксевар давлатларнинг бурчидир.

Совет Иттифоқи ўз бурчини худди ана шундай тарзда тушунмоқда. У, социалистик Вьетнам ҳукумати билан келишиб, мамлакатнинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш учун зарур бўлган ёрдамни кўрсатиб келмоқда.

Совет Иттифоқи ҳамма вақт адолат тарафида, халқлар озодлиги тарафида бўлади. Бу — Совет Иттифоқининг принципиал позициясидир. Бу позиция замонанинг зайли билан юз бериб турадиган ҳеч қандай ўзгаришларга боғлиқ эмас.

Жаҳонда АҚШнинг агрессив ҳаракатларига қарши норозилик ҳаракати ўсиб бормоқда, бу агрессив ҳаракатларни ҳамма ёппасига қораламоқда. Мустақил ривожланиш йўлига яқинда тушиб олган мамлакатларда ҳам шундай бўлмоқда. Америка сиёсатига салбий муносабатда бўлаётганликларини ошкора билдираётган ёш миллий давлатларга қандай тазйиқ ўтказилаётгани совет кишиларига маълум. Аммо, АҚШ ҳукуматига бу ҳам ёрдам бермайди, АҚШ ҳукуматининг андишасизлик билан ишлатаётган усуллар эса ўз қадр-қимматини, ўз фикрида мустақил бўлиш ҳуқуқини ардоқлаётган халқларни унга беш баттар қарши қилиб қўйиши мумкин, холос.

Озодликка эришган мамлакатларнинг кўпчилиги қўшилмаслик сиёсатини танлаб олди. Совет ҳукумати уларнинг бу қарорига ҳурмат билан қарамоқда. Биз шуни биламизки, қўшилмаслик сиёсатининг асосчилари (улар орасида Ҳиндистон Республикаси ҳам бор эди), бу сиёсатни халқларнинг озодлиги ва мустақиллиги учун, халқаро кескинликни юмшатиш ва тинчликни мустаҳкамлаш учун актив кураш олиб бориш билан узвий равишда боғлаган эдилар.

Империалистик пропаганда қўшилмаслик сиёсатининг моҳиятини бузиб кўрсатишга, уни тор маънода тушуниладиган бетарафликка ўхшатиб қўйишга, яъни давлатлар ўз эшикларига қулф солиб, дарчаларини ёпиб қўядилар-да, ташқи дунёда содир бўлаётган воқеаларни кўришни истамайдилар, деб тушунтиришга ҳаракат қилмоқда.

Бироқ, қўшилмаган мамлакатларнинг давлат ва ҳукумат бошлиқлари масалан, 1964 йилги Қоҳира конференциясида ўзлари тутган йўлни шундай маънода талқин этганлари йўқ. Улар ўз декларацияларида айтдиларки, айни «империализм, эски ва янги мустамлакачилик халқаро кескинлик ва можароларнинг асосий манбаидир, чунки империализм, эски ва янги мустамлакачилик бутун дунёда тинчликка ва хавфсизликка таҳдид солмоқда». Қўшилмаслик сиёсатига амал қилаётган мамлакатлар империалистларнинг иғвогарликларига жипс ҳолда қарши чиқаётган, ўз принципларини ҳимоя қилиб, баралла гапираётган кезларда, бу сиёсат воқеаларнинг боришига ижобий таъсир кўрсатмоқда.

Гарчи қўшилмаган мамлакатлар ҳарбий группировкалардан четда турган бўлсалар ҳам, улар қилинаётган бомбардимонларини, туширилаётган денгиз пиёда аскарларини ва бошқа иғвогарликларни бефарқ томоша қилиб турмоқчи эмаслар. Шундай бўлиши табиий бир ҳолдир, зотан, империалистларнинг тажовузкорликларига қарши курашда ўз масъулиятини тушуниш натижасидагина қўшилмаслик сиёсатининг яшаш ҳуқуқини ҳам қаттиқ туриб сақлаб қолиш мумкин.

Империалистлар миллий озодлик ҳаракатини бостиришга интилиб, озодликка эришган давлатлар ўртасида вужудга келадиган ихтилофларга ҳам анчагина умид боғламоқдалар. Ана шу давлатлар бир-бири билан низолашиб қолса, уларнинг ўртасида ҳар хил можаролар, шу жумладан уруш можаролари бошланса, бу — империалистларнинг айни муддаосидаги иш бўлмоқда.

Совет Иттифоқининг бундай можароларга муносабати тамоман бунинг аксидир. Биз низолар ва жанжаллардан манфаатдор эмасмиз, балки озодликка эришган давлатлар ўртасида дўстлик ва ҳамкорлик бўлишидан манфаатдормиз. Совет кишилари ана шу давлатлар чегара масалаларини ва бошқа шу каби низоли масалаларни ўзаро тинч йўл билан ҳал қилишларини истар эдилар, бунинг учун эса ҳамма шарт-шароитлар бор. Бизнинг позициямиз изчил позиция, биз уни ҳеч қачон ўзгартирган эмасмиз, унга жаҳон аҳли неча марталаб қаноат ҳосил қилган.

Бундай низоларда узоқ давом этадиган ва тинкани қуритадиган можаролар томонларнинг ҳеч бирига наф келтирмайди. Давлатлар ўртасидаги душманликдан фойдаланиб қолмоқчи бўлганларгина шундай низоларнинг тўхтатилиши натижасида икки қўлини бурнига тиқиб қола беради, лекин халқлар ютиб чиқади, ялпи тинчлик иши ютиб чиқади.

Бизнинг сиёсий дунёқарашимиз, бизнинг совет ижтимоий тузумимиз ниҳоятда инсонпарвар ва умидбахшдир. Совет халқи ўз мамлакатининг бутун қуролли қудратини тинчликка хизмат қилдириб қўйди, ундан агрессия мақсадларида ҳеч қачон фойдаланганий йўқ ва фойдаланмайди.

Лекин совет халқи империалистларнинг ҳеч қандай дўқ-пўписаларидан қўрқмайди. Агар империалистлар улуғ мамлакатимизнинг қудратига етарли баҳо бера олмасалар, бу билан жуда катта хато қилган бўлур эдилар. Совет Қуролли Кучлари нақадар енгилмас ҳарбий техника билан таъминлаб қўйилганлигини Ғалаба кунида ўтказилган ҳарбий парадлар яққол кўрсатди. Қуролсизланиш тўғрисида битим тузилмаган бир шароитда, бизнинг партиямиз, ҳукуматимиз мамлакатнинг ҳарбий потенциалини бундан буён ҳам энг юксак замонавий даражада сақлаб тура берадилар. Совет Иттифоқи мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш билан фақат ўз хавфсизлигини таъмин этмасдан, айни маҳалда ўзининг интернационал бурчини ҳам адо этмоқда.

Бизнинг мамлакатимиз тинчликни, озодлик ва социал тараққиётни қаттиқ туриб ҳимоя қилаётганлиги сабабли, Совет Иттифоқининг кучига куч қўшилиб бормоқда. Совет Иттифоқи бошқа мамлакатлар билан ўз муносабатларини тўла тенг ҳуқуқлилик, суверенитетни ҳурматлаш ва ички ишларга аралашмаслик принциплари асосига қурмоқда. Бизнинг халқимиз дўстликка ҳамиша вафодор бўлиб келди, вафодор бўлиб қолади.

Дўстларимиз орасида улуғ ҳинд халқи ҳам борлигига хурсандмиз.

Мамлакатларимиз ҳамкорлиги анча олға босиб кетди. Бхилаи металлургия комбинатини қуриш тўғрисида Совет — Ҳиндистон битими тузилган кунга яқинда ўн йил тўлди. Бу корхона Ҳиндистоннинг ривожланиб бораётган экономикаси учун кўпдан бери металл бериб келмоқда. Бхилаи комбинати кетидан Ҳиндистон индустрияси янги тармоқларининг қатор-қатор тўнғич корхоналари, чунончи Ранчидаги оғир машинасозлик заводи, Дургапурдаги кон-шахта ускуналари заводи, бир қанча нефть чиқарувчи ва нефтни қайта ишловчи корхоналар ишга солинмоқда.

Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон кенг кўламда савдо-сотиқ ишлари олиб бормоқдалар, бир-бирларига керакли молларни етказиб бермоқдалар. Давлатлар ўртасидаги савдо-иқтисодий алоқалар қанча кучайиб ва ҳар тарафлама кенгайиб бораверса, шу давлатларнинг бир-бирига ишончи шунча ошади. Ҳиндистон Бош министрининг СССРга қилган ҳозирги визитининг ижобий якунларидан бири шу бўлдики, 1970 йилгача Совет — Ҳиндистон савдосининг ҳажми тахминан 2 баравар ортиши керак, деб келишиб олинди.

Сиз, Бош Министр жаноблари, Москвага йўлга чиқаётган вақтингизда, Ҳиндистоннинг беш йиллик планларини амалга оширишда Совет Иттифоқининг кўрсатаётган ёрдамига юксак баҳо бердингиз. Сизнинг Совет—Ҳиндистон иқтисодий ҳамкорлигидан мамнун бўлиб айтган фикрингизга биз ҳам қўшиламиз.

Совет кишилари бу ҳамкорлик ҳинд халқи олдида турган иқтисодий проблемаларни ҳал қилишга ёрдам бераётганлигидан хурсанд бўлмоқдалар. Миллий экономикани ривожлантириш соҳасида олиб бораётган ишларингизнинг муваффақиятли бўлишига ишонамиз, Ҳиндистоннинг ривожланишига ишонамиз, унинг истиқболига ишонамиз. Ҳиндистон — аҳолисининг сони жиҳатидан, территориясининг ва табиий ресурсларининг ҳажми жиҳатидан, ўзининг халқаро ҳаётда ўйнаётган роли жиҳатидан буюк мамлакатдир. Ҳинд халқининг ўзи ғоят катта ижодий имкониятларга эга. Бу—бениҳоя истеъдодли, фидокор халқ мустамлакачиларга қарши озодлик учун узоқ йиллар кураш олиб бориш натижасида қўйилган мақсадларга етиш учун зарур бўлган матонат ва азимкорлик хислатларини касб этди. Дўст Ҳиндистон халқига ва ҳукуматига ўз ватани экономикасини мустаҳкамлашда катта-катта муваффақиятлар тилаб, мамлакатимиз меҳнаткашлари номидан, унинг ҳукумати номидан билдирган энг самимий истакларимизни етказишингизни Сиздан илтимос қиламан, Бош министр жаноблари.

Биз шунга аминмизки, Сизнинг Совет Иттифоқига қилган визитингиз қисқа муддатли бўлишига қарамай, мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларда янги истиқболлар очиб беради. Биз шу кунларда ўзаро самарали фикрлашиб олганлигимиздан мамнунмиз. Суҳбатларимиз вақтида турли соҳаларда Совет—Ҳиндистон муносабатларини янада ривожлантириш юзасидан конкрет чораларни белгилаб олдик, Ҳиндистоннинг 4-беш йиллик планини бажариш даврида қиладиган иқтисодий ҳамкорлигимиз йўналишини белгилаб олдик. Кенг кўламдаги актуал халқаро масалаларни муҳокама қилиш ҳам ана шундай ҳамжиҳатлик руҳида самарали ўтди.

Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон Республикаси ўртасидаги ҳамкорликнинг кенгайиб бораётганлиги фақат икки давлатимиз манфаатларига мос бўлиб тушмай, социалистик ва қўшилмаган мамлакатларнинг халқларини жипслаштиришга, империализм ва мустамлакачиликка қарши курашда тинчлик, озодлик ва мустақиллик идеалларини қаттиқ туриб ҳимоя қилаётган барча халқларнинг манфаатларига ҳам ёрдам бермоқда. Совет—Ҳиндистон дўстлиги Жанубий Осиёдаги аҳволни стабиллашга ёрдам бермоқда, шу районда империалистларнинг иғволар ишлатишини қийинлаштириб қўймоқда ва бинобарин ялпи тинчлик ишини мустаҳкамламоқда.

Совет кишилари ўзларининг Ҳиндистон халқи билан дўстликда яшаётганликларини қадрлайдилар, улар бу дўстликни бизнинг умумий ғалабамиз деб, барча халқлар ўртасида ҳамкорликни ва ишончни мустаҳкамлаш ишига қўшаётган умумий ҳиссамиз, деб биладилар. Бас, шундай экан, дўстлигимизни ардоқлай берайлик ва ривожлантира берайлик.

Совет Иттифоқи ўзининг Ҳиндистон билан муносабатлари тобора кенг кўламли ва кўп қиррали бўла бериши, тобора бой мазмунга тўла бериши учун бундан буён ҳам қўлидан келган ҳамма чораларни кўради.

Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон Республикаси халқлари ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик кундан-кунга ривожлансин ва мустаҳкамлансин!

Яшасин халқлар ўртасида тинчлик ва дўстлик!

(Ўртоқ А. Н. Косигин нутқи давомли қарсаклар билан бир неча марта бўлиниб турди).

Лаъл Баҳодир ШАСТРИ нутқи

Раис жаноб олийлари!

Дўстлар!

Мана шу дўстона йиғилишда қатнашаётганимни ўзим учун катта шараф деб биламан ва сизлар баён қилган жўшқин ҳис-туйғуларга чин кўнглимдан қўшиламан. Менинг фикримча, Ҳиндистон билан мустаҳкам алоқалар боғлаган мамлакатнинг раҳбарлари билан ўтказган учрашувларим бениҳоя зўр аҳамиятга эгадир. Ҳиндистон халқи ўз дилида Совет Иттифоқи халқларига нисбатан чуқур ҳурмат туйғулари сақлаётганини ҳамда ўртамиздаги мана шу юксалиб бораётган чуқур дўстликни ғоят қадрлаётганини сиз жаноб олийларига айтиб қўймоқчиман.

Мамлакатлар ўртасида дўстона муносабатларни мустаҳкамлашга олиб борувчи йўлни кўрсатиб бериш ҳукуматларнинг иши бўлса, шу дўстликни мустаҳкамлаш оқибат натижада халқларнинг ўзлари сарфлайдиган куч-ғайратларга боғлиқдир. Ҳиндистон халқи билан Совет Иттифоқи халқи дўстликнинг ҳақиқий, мустаҳкам ва бузилмас иплари ўзларини бирлаштириб турганлигини ҳозиргача намойиш қилиб кўрсатдилар. Бизнинг ўзаро муносабатларимиз умри қисқа ўткинчи мулоҳазаларга асосланган эмас, балки тинчлик зонасини кенгайтириш ва кўпайтириш бутун инсониятнинг манфаатларини қондиришга ҳамма нарсадан яхшироқ ёрдам беражагини чуқур ва сидқидилдан тушунишга асослангандир.

Бизнинг жуда яқин алоқаларимиз бирон-бир бошқа мамлакат ёки бирон-бир бошқа халқнинг манфаатларига қарши қаратилган эмас. Бунинг аксича сизларнинг ҳам, бизларнинг ҳам астойдил тилагимиз шуки, жаҳондаги ҳамма мамлакатлар бир-бирларини ҳурматлаш ва чуқур ҳамжиҳатлик негизида бир ёқадан бош чиқарсинлар, деймиз.

Ана шундай кун келгандан кейингина биз ўз миссиямизни тугал адо этган бўламиз. Ҳинд миллатининг отаси Махатма Ганди билан бизнинг буюк миллий раҳбаримиз, ҳозирги Ҳиндистоннинг асосчиси Жавоҳарлал Неру Ҳиндистоннинг озодлиги бутун ер юзидаги мазлум халқлар озодлигининг фақат бир қисми бўлажагига ҳамиша ишонган эдилар. Улар узоқни жуда яхши кўра оладиган ва идеалга беҳад мойил бўлган киши эдилар. Улар бизга, жаҳонда бирон мамлакат чет эл ҳукмронлиги остида қолгунга қадар Ҳиндистоннинг озодлиги ва мустақиллиги мукаммал бўлмаслигига ишонингиз, деб таълим бердилар.

Шу сабабдан биз ўз мустақиллигимизга эришган пайтимизда йўлимизнинг ниҳоясига етдик, деб ўйлаганимиз йўқ. Биз озодликка эришиш жараёни эндигина бошланиб келаётганини ва ҳали олдимизда узоқ йўл турганини билар эдик. Мана шу сабабдан биз мустамлакачилик ҳукмронлигидан қутулиб, мустақилликка эришиш учун курашган ҳамма халқларга анз шу йиллар мобайнида қатъий мадад кўрсатиб келдик.

Мустамлакачиликнинг сўнгги қолдиқлари тугатилгандан кейингина ялпи тинчлик таъмин этилиши мумкинлигига Ҳиндистон халқининг имони комил. Шу сабабдан мен Ангола, Мозамбик, Жанубий Родезия, Жанубий Африка сингари мамлакатлардаги халқларнинг мустақилликка ва ажнабийлар ҳукмронлигидан озод бўлишга қаратилган интилишларини биз нақадар қатъият билан қўллаб-қувватлая беражагимизни бугун яна такрорлаб айтмоқчиман. Мана шу олижаноб соҳада Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон БМТда мустамлакачилик ва империализмга қарши олиб борилаётган курашда ҳамма вақт қўлни-қўлга бериб келаётганликларидан мен бахтиёрман.

Мен кўпинча, нима учун баъзи мустамлакачи мамлакатлар ҳатто ҳозирги кунда ҳам ўз мустамлакаларига ҳамон маҳкам ёпишиб оляптилар деб ўйлайман. Менимча, бу давлатлар реал воқеликка эътиборсизлик билан қарашлари керак эмас. Улар жаҳон афкор оммаси билан ҳисоблашишлари лозим, жаҳон афкор оммаси ҳали ҳам мустамлакачи давлатлар ҳукми остида қолиб келаётган ҳамма мамлакатлардаги озодлик ҳаракатини қатъиян қўллаб-қувватламоқда. Мустамлакаларнинг иложи борича тезроқ озод бўлиб олишлари мутлақо зарур. Гарчи бир қанча мамлакатлар ҳозирдаёқ мустақилликка эришган бўлсалар ҳам, мустамлакачилик ҳали ҳам тирикдир, бинобарин, ҳамма жойда одамларнинг эркинлик шароитида ва ўз миллий қадр-қимматларини ҳис этган ҳолда яшайдиган бўлишлари учун мустамлакачилик ер юзидан супуриб ташланмоғи керак.

Совет Иттифоқи сингари Ҳиндистон ҳам тинчлик ва тинч-тотув яшаш сиёсатига қаттиқ ишонади. Ҳозирги термоядро асрида одамзодни сақлаб қолиш учун тинчлик зарур. Биз тинчликни мустаҳкамлаш ҳамда интернационал дўстликни ва яхши ниятни кучайтириш мақсадида бир-биримиз билан ҳамкорлик қилишимиз керак.

Биз тинчлик яхлит нарса эканлигини, бинобарин, қаерда юз беришидан қатъи назар, вужудга келган уруш хатари бутун дунёда тинчликка таҳдид солажагини ҳам унутмаслигимиз лозим. Жанжаллар азобидан азобланаётган дунёмиздаги тинчлик кучларига Ҳиндистон билан Совет Иттифоқи биргалашиб қудратли мадад кўрсатишларига мен сидқидилдан ишонаман ва шуни чин кўнгилдан умид қиламан.

Вьетнамдаги аҳвол бизни ҳаддан ташқари ташвишлантирмоқда, тинчлик иши учун катта хавф-хатар туғдирмоқда. Биз Вьетнамда тинчлик тикланишини истаймиз. Четдан бўлаётган ҳар қандай аралашувга чек қўйилмоғи ва Вьетнам халқи ўз қадр-қимматига эга бўлиб, эркинлик шароитида ҳаёт кечириш имкониятини олмоғи керак.

Қуролли можарога чек қўймоқ учун, томонларнинг жанг майдонини тарк этиб, музокаралар столи атрофидан жой олмоқлари учун ҳамма чораларни кўриш лозим. Вьетнам проблемаси уруш йўли билан ҳал қилинадиган проблема эмас. Шимолий Вьетнамни бомбардимон қилиш тўхтатилиши ва масалани тинч бартараф этиш учун тегишли вазият вужудга келтирилиши керак, деган гапни мен илгари ҳам кўпчилик олдида айтган эдим.

Биз шунга қатъий ишонамизки, ажнабийлар ҳукмронлиги остида шу қадар узоқ вақтдан бери азоб чекиб келаётган халқларнинг қисматини енгиллаштириш мустамлакачилик ҳукмронлигидан қутулиб, мустақилликка эришган мамлакатларнинг асосий вазифаси бўлмоғи керак. Бутун диққат-эътибор адолатли иқтисодий ва социал тартиб вужудга келтириш йўли билан халқни етарли миқдорда озиқ-овқат, кийим-кечак, турар жой, билим, медицина ёрдами ва шу кабилар билан таъминлаш мақсадида экономикани ривожлантиришга қаратилиши лозим. Шу сабабдан тинчлик ривожланиб келаётган мамлакатлар учун ҳаётий муҳим аҳамиятга эга.

Жанжал-низо вазиятини вужудга келтириб, кескинликни кучайтиришга интилаётганлар ривожланаётган мамлакатларнинг дўстлари эмас. Ҳақиқатда улар ривожланаётган мамлакатларни ўзларининг бусиз ҳам чекланган ресурсларини иқтисодий тараққиёт лойиҳаларидан ажратиб олиб, миллий мудофаа мақсадларида қуролланиш учун сарфлашга мажбур қилмоқдалар.

Менинг назаримда, ҳозир ер юзида тинчликка энг жиддий хавф солаётган нарса — ядро қуролининг тарқалиб кетаётганидир. Совет Иттифоқи ташаббус кўрсатиб, бундан буён ядро қуролининг тарқалишига чек қўйиш чораларини кўришга ёрдам берди. Уч муҳитда синовларни тақиқлаш тўғрисидаги Москва Шартномаси очиқдан-очиқ ана шу мақсадни кўзлаган эди. Сизнинг мамлакатингиз ядро қуролини тарк этиш соҳасидаги чораларнинг кўрилишига ёрдам беришга уринаётган бир пайтда, Хитой яна бир ядро бомбасини портлатди. Ядро қуролини контроль қилиш ва оқибат натижада йўқ қилиб ташлаш проблемаси муҳим ва шошилинч проблема эканлигини бу нарса яна бир карра таъкидлаб турибди.

(Охири учинчи бетда)

Лаъл Баҳодир ШАСТРИ нутқи

(Боши иккинчи бетда).

Биз, Ҳиндистондагилар шунга қатъий ишонамизки, агар жуда яқин фурсат ичида ядро хавфини контроль қилиш учун таъсирчан чоралар кўрилмаса, дунё шундай босқичга бориб қолиши мумкинки, ундан орқага қайтадиган йўл бўлмайди.

Мен сизларни, дўстларим, инсониятга таҳдид солаётган мана шу хавф-хатарга ғоят жиддий эътибор беришга ҳамда шу таҳдидга қарши курашмоқ учун тегишли чораларни кўришга чақираман.

Ҳиндистон қўшилмаслик ва тинч-тотув яшаш сиёсатига дадил амал қилаётган бир пайтда, муайян мамлакатлар бизнинг Ҳиндистон территориясига ҳасадли назар билан қарамоқдалар ва бизнинг чегараларимизни бузишга уринмоқдалар. Шу тариқа бизнинг территориал бутунлигимизга ва миллий суверенитетимизга таҳдид солинмоқда. Биз тинчлик ва халқаро низоларни бартараф қилиш учун тинч методлардан фойдаланиш тарафдори бўлган халқмиз. Биз юз бериши мумкин бўлган ҳамма низоли масалаларни биргаликда ўтириб муҳокама қилишга ҳамиша тайёрмиз. Лекин тинчлик ва музокаралар йўли рад этилиб, агрессия қилинадиган бўлса, бурчимиз бизни ўз озодлигимизни муҳофаза этишга ва чегараларимизни ҳимоя қилишга мажбур этиб қўяди.

Шундай вазият туғилиб қоладиган бўлса, ҳар қандай қурбонлар бизнинг назаримизга унчалик катта бўлиб кўринмайди. Бизнинг вазифамиз ўз озодлигимизни муҳофаза этиш бўлиб, ҳар қандай бошқа вазифага нисбатан устун туради. Мен шуни равшан айтиб қўймоқчиманки, бизда ўзгаларнинг ақалли бир энлик бўлса ҳам территориясини босиб оламиз деган истагимиз заррача ҳам йўқ. Буни хаёлимизга ҳам келтирган эмасмиз. Айни бир маҳалда бошқа бирон давлатнинг, ўша давлат ким билан боғланганлиги ва қандай қудратга эга бўлганлигидан қатъи назар, территориямизнинг бирон қисмини куч ёрдами билан босиб олишига йўл қўймаймиз, деб маҳкам бел боғлаганмиз.

Планетамизда тинчлик бўлмоғи учун ядро қуролига нисбатан ҳам, оддий қурол-яроғларга нисбатан ҳам ёппасига қуролсизланиш зарурлигига биз сидқидилдан ишонаберамиз. Биз ядро синовларини тақиқлаш тўғрисидаги Москва Шартномасини тузишни Совет ҳукумати қаттиқ талаб қилган маҳалда ядро қуролига нисбатан кўрсатган ташаббускорлиги билан уни табриклаймиз. Бу — ядро қуролини тарк этишга эришиш томон қўйилган катта қадам эди, лекин дастлабки қадам эди, холос. Биз бу қадам ядро қуролининг барча синовларини, шу жумладан, ер остидаги синовларни тақиқлашга ва бутун дунёда ядро қуролидан фойдаланишни тақиқлаб қўйишга олиб боради, деб умид қиламиз. Биз шунингдек бизнинг тириклик чоғимиздаёқ ва унча узоқ бўлмаган келажакда халқаро контроль ва инспекциянинг тегишли воситаларидан фойдаланилган ҳолда, аста-секин батамом ва ёппасига қуролсизланишга эришилади, деб умид қиламиз.

Мен сизларни ишонтириб айта оламанки, менинг ҳукуматим ва менинг халқим бу ишда сизлар билан ва бошқа тинчликсевар мамлакатлар билан астойдил ҳамкорлик қиладилар.

Жаноб олийлари! Гарчи менинг мамлакатим ўз чегарасида мураккаб вазиятга дуч келаётган бўлса ҳам, биз халқимизнинг иқтисодий аҳволини яхшилаш ҳамда сиёсий эркинлигимизга социал ва иқтисодий мазмун киритиш учун ўз планларимизни амалга ошираберишга аввалгидек ҳозир ҳам қаттиқ бел боғлаганмиз. Лекин ана шу проблемаларни ҳал қилиш, халқнинг турмуш даражасини ошириш, мамлакатимизни индустрлаштириш ва конституциямизда мўлжалланган мақсадларга етиш учун бутун халқимиз ихтиёрий равишда иштирок этган ҳолда, зўр бериб меҳнат қилишимизга тўғри келмоқда. Биз барча ирқлар ва динларнинг тенглигига ишонамиз. Биз одамларнинг тенглигига ишонамиз, биз социализмга ишонамиз ва умид қиламизки, ўз қобилиятларимизга мувофиқ равишда, асосан ўз халқимизнинг куч-ғайратлари туфайли ўзимизга хос йўлдан бориб, бу мақсадларга эриша оламиз.

Ҳиндистон ҳукумати ва халқи иккала мамлакатларимиз ўртасида ҳамиша дўстона муносабатлар ҳукм суриб келганлигига хурсанддирлар. Ҳиндистон ҳукумати ва халқи бу муносабатлар борган сайин янада мустаҳкамланаберади, деб ишонадилар. Бизнинг Совет Иттифоқи билан савдо-сотиғимиз сўнгги уч йил ичида икки баравар ошди, бинобарин, мен умид қиламанки, шундан кейинги икки йил ичида яна икки баравар ошади. Бизнинг дўстлигимиз ҳар иккала мамлакатга ва ҳар иккала халққа наф етказаётганлигига биз ишонамиз. Совет Иттифоқига қилган визитим менда совет ва ҳинд халқлари биргалашиб, бутун дунёда тинчлик иши учун энг қудратли омил бўлиб қолишлари мумкин, деган ишонч ҳосил қилди.

Аммо, жаноб олийлари, келинг қуйидаги масала хусусида янглишиб юрмайлик: жаҳон яна тинчлик йўлидан жанжал сўқмоғига тойиб кета бошлади. Яқинлашиб келаётган можаронинг олдини олмоқ учун давлат арбобига хос ғоят зўр донишмандлик кўрсатиш зарур. Тинч вазиятни тикламоқ учун ана шундай давлат арбобига хос донишмандлик билан қилинадиган раҳбарлик вужудга келишига кўмаклашмоқ учун биргаликда нималар қила олишимиз мумкинлигини ҳал этайлик. Биз ўзимизни боғлаб турган дўстлик алоқаларининг аҳамиятига ҳам худди мана шундай кенгроқ кўламда баҳо беришимиз лозим.

Улуғ пойтахтингиз Москвага қилган визитим тугалланмоқда. Бугун кечқурун Ленинградга жўнаб кетаман. Шу ерда ўтказган кунларим ичида улуғ мамлакатингизнинг раҳбарлари ва халқи менинг рафиқамга ва ўзимга кўрсатган самимий илтифотдан таъсирланиб кетдим. Совет кишилари ниҳоятда инсонпарвар, очиқ кўнгил ва самимий кишилар экан. Мен сизларни ишонтириб айтмоқчиманки, жаноб олийлари, 470 миллионли ҳинд халқи ҳам бу туйғуларга самимият билан жавоб қайтаради. Мен совет халқидан ўз ватандошларимнинг табрикларини ҳамда осойишталик ва равнақ тилаб йўллаган яхши тилакларини қабул этиб олишни илтимос қиламан.

(Лаъл Баҳодир Шастрининг нутқи бир неча марта давомли қарсаклар билан бўлиниб турди).

ЛАЪЛ БАҲОДИР ШАСТРИ ШАРАФИГА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи ҳукумати Ҳиндистон Бош министри Лаъл Баҳодир Шастри шарафига 15 майда Катта Кремль саройида қабул маросими ўтказди. Қабул маросимида дўст Ҳиндистон ҳукумати бошлиғининг СССР бўйлаб сафаридаги ҳамроҳлари ҳам қатнашди.

Совет томонидан Л. И. Брежнев, А. П. Кириленко, А. Н. Косигин, К. Т. Мазуров, А. И. Микоян, Н. В. Подгорний, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, Б. Н. Пономарев ва бошқа расмий кишилар иштирок этдилар.

Меҳмонлар орасида СССРдаги дипломатия ваколатхоналарининг бошлиқлари, Совет ва чет эл журналистлари бор эди. (ТАСС).

БИЗНИНГ МЕҲМОНИМИЗ

ЎЗБЕКИСТОНДА УКРАИНА АДАБИЕТИ ВА САНЪАТИ ДЕКАДАСИ ОЛДИДАН

Икки қардош маданият — Украина ва Ўзбекистон маданиятининг улкан байрамигача саноқли кунлар қолди. Азиз меҳмонлар — Украина адабиёти ва санъатининг вакиллари пойтахтимизга ҳозирдаёқ кела бошладилар. Республика маданият министри З. Р. Раҳимбобоева Ўзбекистон телеграф агентлигининг мухбири билан суҳбатда қуйидагиларни айтди:

— Декада вақтида Ўзбекистон меҳнаткашлари Украина адабиёти, музикаси, вокаль, хореография санъатининг ажойиб усталари билан учрашадилар. Украинанинг атоқли сўз санъаткорлари — ёзувчи Олесь Гончар, драматург Александр Корнейчук, шоирлардан Платон Воронько, Андрей Малишко, Степан Олейник, Николай Нагнибеда, Николай Ушаков, Любовь Забашта, Любомир Дмитерко, Ирина Вильде, кино сценариячи Александр Левада, ёзувчилардан Иван Ле, Михаил Стельмахлар юртимизга келадилар. Ўзбек китобхонлари ана шу адиблардан кўпларининг ижодиёти билан ўз она тилида танишдирлар.

Декада кунларида шаҳар ва қишлоқларимизнинг кўча ва майдонларида китоб бозорлари очилади. Китоб ишқибозлари ана шу китоб бозорларидан Украина адабиётининг шеърлар тўпламларини, прозаси ва драматургиясининг энг сўнгги янги асарларини сотиб олишлари мумкин. Китобларнинг авторлари ҳам ана шу бозорларга келадилар, шундай қилиб тошкентликлар, самарқандликлар, тахиатошликларнинг уйларидаги кутубхоналарда севимли ёзувчиларининг автографлари ёзилган китоблар пайдо бўлади.

Декада кунларида Украина музикаси азиз меҳмон бўлади. Бутун мамлакат куйлаётган қўшиқларнинг ижодчиси композитор Платон Майборода билан танишиш ҳар биримизга қувончли бўлади, албатта. Ҳозирги замон украина музикасининг концертларида таникли композиторлардан Андрей Штогаренко, Глеб Таранов, Лев Колодуб, хизмат кўрсатган коллектив — Украина ССР симфоник оркестрининг дирижёри Владимир Кожухарь, ёш талантли дирижёр Степан Турчак дирижёрлик пультига чиқадилар. Биз бу санъат арбобларининг ижоди билан бир йил муқаддам ўтказилган «Тошкент музика баҳори» фестивалида биринчи марта танишган эдик.

Биз Шевченко номли Киев опера ва балет театри, Одесса, Львов, Харьков опера ва балет театрлари сингари ажойиб бадиий коллективларнинг артистлари билан танишамиз.

Байрамимизга келувчи вокалчилар орасида Совет Иттифоқининг халқ артистлари — Николай Ворвулев, Дмитрий Гнатюк, Белла Руденко, Лариса Руденко, Украина халқ артистлари Евгения Мирошниченко, Зоя Христич, Андрей Кикоть, Василий Третьяк, халқаро конкурс лауреати Валентина Рикалар бор. Кечаги шахтёр, ҳозир эса Киев опера театрининг солисти Анатолий Соловьяненконинг овози янграйди. Анатолий Соловьяненкони Украинада меҳр билан «шахтёрлар герцоги» деб атайдилар. Бу саҳна усталари Тошкент ва Самарқанд опера ва балет театрларининг спектаклларида иштирок этадилар, ишчилар ва қишлоқ клубларида концертлар берадилар.

Украина хореографиясининг усталари — Украина ССР халқ артистлари Евгения Ершова, Николай Апухтинлар театрларимизнинг балет спектаклларида қатнашадилар. Биз ана шу ажойиб балетчиларни Навоий номли театрнинг «Оққуш кўли» спектаклида кўрамиз.

Франко номли Львов опера ва балет театри ўзининг етакчи хореография солистлари — Ирина Красногорова билан Петр Малхасянцни юборади.

Мамлакатимизнинг энг кекса бадиий коллективларидан бири бўлган Одесса опера ва балет театрининг солистлари Эльвира Караваева, Михаил Лапай ва бошқалар Ўзбекистонга келадилар.

Бандурачиларнинг донг чиқарган триосини айтмайсизми! Халқ қўшиқлари ва куйларини тўпловчи ва ижро этувчилардан Валентина Третьякова, Нина Павленко, Неля Москвиналар ана шу халқ қўшиқлари ва куйларини концерт залларимизга олиб келадилар. Декада кунларида буюк қўбизчи ватанининг қадимий куйлари Фарғона боғларида янграйди. Марғилон шойисининг бўёқларига қўшилиб ва Қўқон усталарининг тўрларига бамисоли чатишиб кетгандек бўлади.

Эстрада ҳам ажойиб бўлади. Ғурур ва ҳажвга тўлиб тошган «здоровеньки були!» кимларга таниш эмас дейсиз. Халқимиз севиб қолган Трапунька ва Штепсель Украина халқ артистлари Юрий Тимошенко ва Ефим Березинлар ўз программаларини ана шу сўзлар билан бошлайдилар.

Декада вақтида биз Украина рассомлари ва ҳайкалтарошларининг асарларини кўрамиз. Ўша кунларда виставкалар очилади. Виставкага келувчилар қардош республиканинг халқ рассомлари Татьяна Яблонская, Николай Рибинин, Василий Касьян, Антон Кашшай ва бошқа кўпгина рассомлар, ҳайкалтарошлар, графиклар билан учрашадилар.

Украина адабиёти ва санъати декадаси, деди З. Р. Раҳимбобоева, Тошкентда 20 майда бошланади. Ойна ва бетондан таркиб топган қўшиқ деб ҳисобланган Санъат саройимизда биринчи бўлиб Украина ашулалари янграйди, хорлар эшитилади. Лекин бу саҳна садолари неча минглаб репродукторлар ва зангори экранлар орқали бутун Ўзбекистонга, бутун Ўрта Осиёга ва Қозоғистонга янграйди, чўпонларнинг ўтовларига ва газ қувури қурувчиларининг кўчма уйчаларига, Орол балиқчилари ва Устюрт чўлқуварларигача бориб етади.

Декада садолари бутун республикамиз бўйлаб янграйди. Декада қатнашчиларидан айрим группалар шаҳар ва қишлоқларимизга борадилар. Улар Самарқанд, Андижон, Фарғона, Наманган, Навоий, Шаҳрисабз, Янгиер, Урганч, Тахиатош, Марғилон ва бошқа шаҳарларга борадилар.

Халқлар дўстлигининг ана шу улкан байрамига бутун Ўзбекистон тантанали суратда тайёргарлик кўрмоқда. Театрларда, концерт залларида, маданият саройларида ва ишчи клубларида сўнгги тайёргарлик ишлари тугалланмоқда. Ана шу маданият ўчоқларида бир неча кундан кейин яшнаб турган Украина қўшиқ ва музикалари бaралла янграйди.

Украина адабиёт ва санъати декадаси мамлакатимиз халқлари буюк қардошлигининг янги, ёрқин қўшиғи бўлади. (ЎзТАГ).

ҲАЁТ МАДҲИ

ЎЗБЕКИСТОН РАССОМЛАРИНИНГ VIII СЪЕЗДИ ЎЗ ИШИНИ ТАМОМЛАДИ

«Туғилиб ўсган ерим — куч-қувватим! Мен ундан янги-янги бўёқлар топаман. Чизган суратимнинг ҳар бир бўёғидан, ҳар бир лавҳасидан ҳаёт нафаси уфуриб турсин!»

Серқуёш ўлкамиз рассомларининг VIII съезди муносабати билан ташкил этилган тасвирий санъат асарлари виставкасини айланар эканмиз, мўйқалам соҳибларининг анжуманида нотиқларнинг сўзларини тинглар эканмиз, қирғиз ёзувчиси Чингиз Айтматовнинг «Жамила» қиссасидаги юқоридаги сатрлар беихтиёр эсимизга тушди. Ҳа, республикамизда юзлаб мўйқалам соҳиблари диёримиз табиатини, ажойиб кишиларини меҳр билан мадҳ этмоқдалар. Ана шу гўзал ҳаётимизнинг ўзи уларнинг асарларига тема бўлиб кирмоқда, нафис бўёқларининг ложувардлиги билан томошабинларни мамнун этмоқда. СССР халқ рассоми Ўрол Тансиқбоев ўлкамиз табиати гўзаллигини шоирона хассослик билан тасвирламоқда. Зокир Иноғомовнинг «Чўпон хотини», М. Саидовнинг «Аския», Г. Абдураҳмоновнинг «Тонг» асарлари композицияси, жилвагар бўёқлари билан кишини мафтун этади. «Аския» асарида ўн икки киши бор. Уларнинг ҳар бири бирбирига сира ўхшамайдиган характерга эга.

Бу катта йиғинда мўйқалам соҳиблари ўз ишларидаги ютуқлар ва камчиликлар тўғрисида кенг фикр олишдилар.

— Қорақалпоғистон бой ўлка. Унинг ўзига хос табиати, сира такрорланмас манзаралари, меҳнатсевар, ажойиб кишилари бор. Қорақалпоғистон рассомлари қаҳрамон замондошларимизни ўз асарларида мадҳ этмоқдалар. Ўтган йили Автоном республика рассомларининг асарлари кўргазмаси ташкил этилди. Кўргазма томошабинларда яхши таассурот қолдирди, — деди нукуслик рассом Г. Савицкий.

Ўзбекистон Рассомлар союзи бизга эътиборини кучайтириши керак. Устахоналаримиз ремонтсиз ётибди. Бизга бадиий фонддан кам маблағ ажратилмоқда. Рассомлар союзи правлениеси бизнинг бу таклифимизни қондирар деган умиддамиз.

Партия ва ҳукуматимиз халқимизнинг фаровонлигини янада яхшилаш тўғрисида доимо ғамхўрлик қилмоқда. Шу муносабат билан рассомлар зиммасига ҳам катта вазифалар юкланади, — деди санъатшунос Р. Тўқтош. — Биз халқимизнинг турмушини безашимиз керак. Энди монументал асарларга қўл уришимиз зарур. Байрамлар, халқ тантаналарида майдон ва кўчаларни рассомлар безатишлари керак. Токи, санъатимиз халқнинг руҳига яна ҳам сингсин, уни ҳаяжонлантирсин.

Бинолар қуриш, янги микрорайонлар барпо этиш фақат архитектор ва лойиҳачиларнинг иши эмас, меъмор билан рассом қўлни-қўлга бериб ҳамкорликда ишласагина нодир архитектура обидалари вужудга келади. Безак ҳар бир бинонинг кўркини очсин, ҳуснига ҳусн қўшсин.

Нотиқ санъатшуносларнинг вазифалари тўғрисида ҳам гапириб ўтди. Санъатшунос рассомнинг энг яқин дўсти, маслаҳатчиси, тарбиячиси бўлиши керак. Ҳар бир асарга холисона баҳо бериш, халқнинг мулки бўлиб қоладиган асарнинг мукаммал бўлишига эришмоқ керак. Жаҳонга машҳур обидалар, машҳур мутафаккир, санъаткор, олимлар ватани бўлмиш серқуёш ўлкамиз ижодкорлари ана шу шуҳратни янада баланд кўтариш учун курашадилар.

Ўзбек элининг камалакдек товланувчи атласи, нафис, пухта, жозибадор банорас, беқасам ва шойилари қадимдан оламга машҳур бўлиб келган. Қашқа воҳасининг мисгарлари яратган буюмлар, Бухоро зардўзларининг санъати, Хоразм алачаси ҳозир ҳам ўз қимматини йўқотгани йўқ. Лондон, Париж ва бошқа шаҳарларда бўлган кўргазмаларда бу матолар юксак баҳоланди. — деди Санъатшунослик институтининг ходими С. Маҳкамова.

Мен яқинда Фарғона водийсида бўлдим. Афсуски, ҳунармандларимизнинг анъаналари унутилиб кетмоқда. Атлас, банорас, шойиларнинг турлари камайиб, сифати пасайган. Илгариги нақшлар, илгариги бўёқлар йўқ. Менимча, бунга саноат корхоналарининг раҳбарлари ҳам айбдордирлар. Улар, бу соҳа рентабелли эмас, деб беқасам, атлас тўқишни камайтириб юбормоқдалар. Республика Рассомлар союзи бу масала билан жиддий шуғулланиши зарур. Акс ҳолда жаҳонга машҳур бўлган зардўзлик ва каштачилик нусхалари йўқ бўлиб кетиши мумкин. Ҳолбуки, бу нусхалар халқимизнинг турмушини безаши мумкин. Наманагандаги шойи тўқиш фабрикасини Рассомлар союзи ихтиёрига ўтказиш мақбулдир. Шунда рассомларимиз тўқувчилар билан ҳамкорликда ишлаб, ўзбек матоларининг шуҳратини яна тиклайдилар.

Театр-рассомчилик институтининг проректори ўртоқ И. Хорошкин республикамизда рассомлар тайёрлаш тўғрисида гапирди. Институт 20 йилдан буён юзлаб талантли рассомлар тайёрлаб чиқарди. Ҳозир рассомлар союзининг кўпчилик аъзолари институтимиз талабалари бўлганлигини айтиш қувончлидир.

Лекин ишимизда камчиликлар ҳам бор. Ўқув корпуси жуда эски бинода жойлашган. Заллар, ускуналар етишмайди. Институтни битирганларнинг бир қисми Халқ хўжалиги кенгаши ихтиёридаги корхоналарда, муассасаларда ишлашади. Шундай экан, Халқ хўжалиги кенгаши раҳбарлари кадрлар тайёрлаш масаласи билан қизиқишлари керак. Нотиқ Олий ва Ўрта махсус таълим министрлиги, Бадиий фонд раҳбарлари адресига ҳам танқидий фикрлар айтди.

Республикамизда китобларни безаш ҳам яхши аҳволда эмас. «Ўқитувчи» нашриёти чиқараётган китоб ва брошюралар дидсиз безатилган.

Рассомлардан Н. Леушин, фарғоналик Г. Скоков, Э. Калантаров ўртоқлар мўйқалам соҳибларига яхши шароит яратиб бериш, уларнинг асарларини кенг пропаганда қилиш зарурлиги тўғрисида гапирдилар. Н. Леушин йирик полиграфия базасига эга бўлган республикамиз китоб графикаси равнақи жиҳатидан Ўрта Осиёда энг орқада бораётганлигини танқид қилди. Рассом Э. Калантаров эса етук рассомлар тўғрисида монографиялар чиқаришни таклиф қилди. Бу ёш рассомларимизга катта ёрдам берган бўлур эди.

Республика Маориф министрлигининг методисти А. Жильцова ўқувчилар ва ўқитувчилар номидан гапирди. Ҳар бир мактаб, ҳар бир ўқувчи мукаммал асарларга муштоқдир. Чунки биз ана шу тасвирий санъат намуналари асосида ўқувчиларни эстетик жиҳатдан тарбиялаймиз. Айрим рассомларимиз мактаблар билан яхши алоқада ишламоқдалар. Рассом Шапиро мактабларда тез-тез бўлиб туради. Яқинда у Тошкентдаги 155-мактаб ўқувчиларига ўзи яратган В. И. Ленин бюстини совға қилиб берди.

Лекин кўпчилик рассомларимиз ўқувчилар, тарбиячилар орасида камдан-кам бўладилар. Мактабларимизда расм дарси ўқитувчилари етишмайди. Рассомларимиз мактабларни ўз оталиқларига олиб, у ерда тўгараклар ташкил этсалар яхши бўлади.

Самарқандлик рассом Редькиннинг сўзини съезд қатнашчилари зўр қизиқиш билан тингладилар. Қадимий Самарқанднинг ҳар бир биносида, — деди нотиқ, — шарқ меъморчилигининг ажойиб намуналарини кўрасиз. Мадрасаю миноралар, расадхонаю мақбаралар авлод-аждодларимизнинг юксак дидидан, маҳорат ва билимидан дарак бериб туради. Лекин афсуски, ана шу ажойиб обидаларни бунёд этган, Самарқандга сайқал берган наққош усталар сафи камайиб кетмоқда. Республика Рассомлар союзи бу масала билан жиддий шуғулланиши зарур.

Самарқанд, — деди нотиқ, — туристлар шаҳри. Ҳар куни дунёнинг турли мамлакатларидан бу ерга меҳмонлар келиб туради. Улар гоҳ у расм, гоҳ бу расмни сўрайдилар. Менимча, шаҳарда бадиий салон очиш лозим.

Республика Рассомлар союзи правлениесининг раиси И. Икромов якунловчи нутқ сўзлади.

Съезд республика Рассомлар союзи правлениеси ва ревизия комиссиясини сайлади.

Бир қанча нотиқлар союз правлениеси шаънига, айрим рассомлар шаънига танқидий мулоҳазаларни билдирдилар. Тасвирий санъат усталарининг ижодий активлигини янада яхшилашга қаратилган таклифлар киритилди.

Съезд қатнашчилари КПСС Марказий Комитетига баланд руҳ билан табрикнома қабул қилдилар.

* * *

15 майда Ўзбекистон Рассомлар союзи правлениесининг пленуми бўлиб ўтди. И. Икромов правление раиси, В. Жмакин, Т. Аҳмедов, Л. Абдуллаев раис ўринбосарлари қилиб сайландилар.

* * *

Съезд ўз ишини тугатди. Биз ҳам серқуёш ўлкамиз рассомларининг анжуманидан ёзаётган бу репортажимизни шу сўзлар билан тугатмоқчимиз: гўзал турмушимиз — мўйқалам соҳибларининг илҳом манбаидир. Уларнинг ҳар бир бўёғида она диёримиз жамоли жилваланиб турсин, ҳар бир чизиғида замондошларимизнинг қалб ҳарорати, юрак тепиши сезилиб турсин.

С. НУРОВ,
А. АБДУҚОДИРОВ.

ҲАВО ЙЎЛЛАРИДА ЁЗГИ МАВСУМ

15 майда мамлакат авиаторлари ёзги жадвал бўйича ишлашга ўтдилар. Ёзги мавсумда Ўзбекистон ҳаво йўлларида қандай янгиликлар бўлади? ЎзТАГ мухбирининг бу саволига Гражданская авиацияси Ўзбекистон бошқармасида қуйидагиларни айтишди:

Даставвал қардош республикаларнинг йирик шаҳарлари ва Ўзбекистоннинг саноат марказлари томон рейсларнинг сони анча кўпайди. Агар илгари Тошкент — Москва линиясида кунига 4-5 самолёт қатнаган бўлса, энди бу трассада 6-7 самолёт қатнай бошлайди. Ленинград, Олмаота, Самарқанд, Қўқон, Фарғона, Андижон, Наманган, Навоий, Қарши шаҳарларига қатнайдиган самолётлар сони кўпайтирилди.

Ёзги жадвалда қишки даврга қараганда ҳаво йўлларида янги маршрутлар кўзда тутилган. Булар Тошкент—Пермь, Тошкент — Одесса, Тошкент—Тбилиси маршрутларидир. Яна бир янги линия — Тошкент — Рига линиясини очиш мўлжалланади. Бу линияда қатнайдиган самолёт Волгоградда тўхтаб ўтади.

Бу йилги ёзги навигацияда пассажирлар учун тўхтаб қатнаш қулайроқ бўлади. Энди йўловчи саёҳатини давом эттириш учун оралиқ аэропортида яна қайси самолётга ўтирмоқчи бўлса, шу самолётга олдиндан жой олиши мумкин.

Тошкентда ва республиканинг бошқа шаҳарларида пассажирларга қулайлик яратиш мақсадида аэрофлотнинг янги кассалари очилди. Ўзбекистон аэропортларида ҳаво йўловчиларига кўрсатиладиган маиший ва транспорт хизмати кенгайтирилди.

ЎЗБЕК КИНЕМАТОГРАФИЯСИ ОҚСОҚОЛИНИНГ ХОТИРАСИ

Ўзбек кинематографиясида бугун бир давр Наби Ғаниев номи билан боғланган. Ўзбек кино санъатининг асосчиси, жаҳондаги кўпгина экранларда қўйилган энг яхши фильмларнинг ажойиб режиссёри ва сценарийчиси, бир қанча ёрқин, марокли образлар яратган талантли кино артисти олтмиш ёшгача яшай олмади. Лекин унинг хотираси ватандошларининг қалбларида яшамоқда.

Кинематографиячилар, ёзувчилар, олимлар, ишчилар ва хизматчилар, студентлар 15 майда Тошкентдаги «Фестиваль» кинотеатрига тўпландилар. Бу ерда Наби Ғаниев туғилган куннинг 60 йиллигига бағишлаб, тантанали кеча ўтказилди.

Ўзбекистон ССР Кинематография ходимлари союзи правлениесининг раиси Л. Файзиев кечани очди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Кинематография давлат комитетининг раиси А. Қаюмов бу ерга тўпланганларга Наби Ғаниевнинг ижод йўли тўғрисида гапириб берди.

Кино санъати соҳасида Наби Ғаниевнинг сафдошлари, энг кекса ўзбек режиссёрлари Комил Ёрматов, Йўлдош Аъзамов ва кино артист Раҳим Пирмуҳамедовлар Наби Ғаниев билан биргаликда ишлаган йиллар тўғрисидаги хотираларини ўртоқлашдилар.

Кеча охирида бу ерга тўпланганларга «Наби Ғаниев» номли янги ҳужжатли фильм кўрсатилди.

Кечада Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Р. Н. Нишонов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. О. Азимов қатнашдилар. (ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Республика халқ хўжалигини ривожлантиришда эришилган муваффақиятлар учун ҳамда Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Коммунистик партиясининг қирқ йиллиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонига биноан, шахсий пенсионер Александр Александрович **Воскресенский** Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиги билан мукофотланди.

СЕВГИ ЁДИ БИЛАН

Бу гал ҳам хаёллар каби теран, гул каби нозик, довуллардай қудратли, пўлатдай мустаҳкам аёл қалбининг энг мўътабар, эзгу сирларига мафтунмиз. Севги дея ҳижрон изтиробларига, уруш кулфатларига мардонавор бардош берган меҳрибон ёр, мушфиқ онанинг ҳузурида бўлдик.

Ҳа, уруш туфайли ўз севган ёридан жудо бўлган оналар, опа-сингиллар оз эмас. Биз жафоларга бардоши, пок муҳаббати, садоқати билан жангдаги йигитини қаҳрамонликларга ундаган, ҳижронни чекинтирган мард, танти аёлларимизни улуғлаймиз.

Муборак Комилова Улуғ Ватан урушининг даҳшатли кунларида кўпчилик қатори севган эри Солиҳ Бобожоновни фронтга кузатди. Қандай ҳаяжонли дамлар эди. Солиҳ ака Муборакхоннинг кўзларига термулди:— умидсизланма, албатта қайтиб келаман, деди.

Муборакхоннинг кўзларида ёш йилтиради... У дамлар Муборак опа уч фарзанднинг онаси эди. Тўртинчи ўғли дунёга келишини хурсандчилик билан кутишаётган бир пайтда Солиҳ ака фронтга жўнади. Кенжа ўғил — Бахтиёр туғилганда Солиҳ ака Муборакхонни даста гул билан табрикламади, жажжи ўғлонини бағрига босиб эркалай олмади. У узоқда эди. 4 болани тарбиялаш, рўзғор тебратиш, фронтдаги Солиҳ акага совға-саломлар йўллаш Муборак опанинг зиммасидаги оғир юк эди. У баъзи тунлари мижжа қоқмай фронтга хат йўллар, фронтдан келган хатларини эса қайта-қайта ўқирди.

— «Азизим Муборак!

Мен соғу саломатман. Сиз билан фахрланаман. Совғаларингизни олдик. Қуролдош дўстларим раҳматлар айтишди. Биз Ватан йўлида, Сиздек жигаргўшаларнинг, фарзандларимизнинг тинчлиги йўлида бирлашиб жангга кирган ўзбек, қозоқ, қирғиз, рус, украин фарзандлари жуда дўст, иноқ яшаймиз.

Кечга томон окопда булутсиз осмонга термулиб, хаёлга толдим. Юлдузли кеча, ойдин кеча. Уларга боқиб, негадир Сизнинг ёш тўла кўзларингизни эсладим. Азизим, йиғлаяпсизми? Асло, кўзингизга ёш олманг. Соғ-омон етиб боргумдир. Барча изтиробларингизга сабаб бўлган урушга лаънатлар бўлсин! Жаҳонда уруш номи қолмагунча курашамиз. Сизни соғинган Солиҳингиз».

Қоғоз четига қип-қизил атир гулнинг сурати солинган, дарёлар, тоғлар оша Муборак опага севгилисининг соғинч тўла юрак сўзларини олиб келган бу мактуб Солиҳ аканинг сўнгги мактуби эканини ким билсин. Лекин афсуски шундай эди. 1944 йилнинг декабрида у Венгрияда бўлган жангларда қаҳрамонона ҳалок бўлди. Солиҳ аканинг туморча шаклидаги сўнгги хати эса Муборак опа учун энг азиз, унутилмас ёдгор бўлиб қолди. Эрининг эсон-омон қайтиб келишига умид боғлаб, қийинчиликларни мардонавор енгиб келган аёл қаршисида энди мангу ҳижрон, аламли ҳижрон енгилмас довондай даҳшат солиб турарди. Муборак опа ҳали ёш, эндигина 26 баҳорни кўрган эди.

— Кетган келар, кетмокланган келмас, ёшлигингизни беҳуда жувонмарг қилманг, турмуш қилинг, 4 болани отасиз тарбиялаш осонми, дейишди баъзилар.

Лекин аёл ундай қилмади. Севгисига содиқ қолди. Азиз кишисининг хотирасини қалбида эъзозлаб, гард юқтирмай ардоқлади.

— Инсон қадри шунчаки арзон нарса эмаски, уни осонликча унутиш, бирор нимага алмаштириш мумкин бўлса, — дейди Муборак опа. — Азиз кишини сира, ҳеч қачон унутмайман, унута олмайман.

Ҳа, Солиҳ аканинг хотираси унутилмади. Чунки бу саодатли ўлкада инсон асло ўлмайди, унутилмайди. У бизнинг ишларимизда, орзуларимизда яшайди. У Муборак опанинг соф муҳаббати, садоқати, метин иродаси туфайли абадий яшайди. У ўғил-қизларининг қалбида, орзусида, режаларида яшайди. Унинг хотираси бахтиёр авлод учун намуна бўлиб қолади. Аёл болаларини оналик меҳри билан эркалайди. Отасизлигини асло билдирмасликка ҳаракат қилади.

— 4 болани боқиш, ўқитиш қийин бўлар, деб чўчиган эдим, — дейди Муборак опа. Яхшиям партия ва ҳукуматимиз бор экан. Меҳри, тарбияси билан қуршаб олди. Болаларим билимли бўлишди. Ўзим меҳнат қилдим. Меҳнатларим тақдирланди, мен бахтиёр онаман.

Муборак опанинг катта ўғли Музаффар Бобожонов 1960 йили Тошкент Медицина институтини аъло баҳолар билан тамомлади. У ҳозир Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг аспиранти. У кандидатлик диссертацияси устида ишлаяпти.

Ойдин Бобожонова ҳам акасининг изидан борди. У 1961 йили ТашМИ ни битириб, ҳозир 22-поликлиникада болалар врачи бўлиб ишлаётир. Ширинхон Бобожонова отаси фронтга жўнаганда эндигина тетапоя бўлган қизалоқ эди. Ширинхон ўрта мактабни тамомлагач, Тошкент Политехника институтининг геология факультетига кириб ўқиди. У ҳозир Тошкент геология трестида ишлаяпти.

Муборак опанинг кенжатойи Бахтиёр отасини уруш туфайли кўролмади. У отасиз ўсди, ўқиди. Бахтиёр отасининг

СУРАТДА: Муборак опа Комилова набираси билан.

суратини қўлидан қўймайди. Ота изидан бориш, у каби қаҳрамонлик кўрсатиш Бахтиёрнинг муқаддас орзусидир. Бахтиёр заводда ишлаш билан бирга Политехника институтининг кечки бўлимида ўқийди. Муборак опа невараллик ҳам бўлди. Бу тотув, аҳил оила аъзолари ҳар байрам, ҳар улуғ айёмда дастурхон атрофида меҳрибон оталари Солиҳ аканинг хотираси учун бир дақиқа бош эгадилар.

Муборак опа уруш бошланган кезлар САГУнинг 4-курсида ўқирди. Уруш туфайли у ўқишини тамомлай олмади. Ҳозир у Тошкентдаги 2-ательеда бичиқчи бўлиб ишлайди. Ўз устида ишлашни ҳам давом эттираётир. Муборак опа ижод қилган миллий кийим фасонлари кўпчиликка манзур бўлаётир. Яқинда у кийим фасонлари бўйича Самарқанд ва Тошкентда ўтказилган конкурсда 2 ва 3 даражали диплом ва Фахрий ёрлиқлар олишга сазовор бўлди. Бутун куч-ғайратини, саботини алу халқ ишига сарф этаётган мард, вафодор, иродали, жафокаш аёлларимизнинг бири бўлган Муборак опага узоқ йиллар саломатлик тилаймиз.

Эътибор ОХУНОВА.

Харалам6 ЗИНКЕ

МУСОБАҚАДОШЛАР

ОЧЕРК

Машҳур румин ёзувчиси ва публицисти Харалам6 Зинке Улуғ Ватан уруши йилларида Самарқанд областида яшаб, ижод этган. Шу ердан Совет Армияси сафига чақирилиб, фашист босқинчиларига қарши курашда қатнашган. Уруш тугагач, у Бухарестга қайтади. Зинке бир неча китобларнинг автори сифатида машҳурдир.

Совет-румин дўстлиги «Арлус»нинг ҳафталик органи «Вяк Ноу» («Янги аср»)нинг шу йил январь ойи сонида Харалам6 Зинкенинг республикамиз тўғрисидаги эсдалик очерки босилиб чиқди. Қуйида мазкур очеркни ўқийсиз:

◆ ◆

— Ўша вақтда қирқ килограмм пахта теришнинг қанчалик машаққат эканини билмас эдим. Куз ойлари, ҳаво очиқ. Мовий самода ақалли бир парча булут ҳам кўринмайди. Майин эсаётган шабада аллақаёқлардан шарбатга тўлган узумнинг ҳидини димоққа келтириб уради. Фикран жонажон Румыния боғларида юргандек ҳис этаман ўзимни. Хаёлларим бир зум чигаллашиб кетди. Олис-олисларда бағрини уфққа бериб ётган далалардан колхозчиларнинг қувноқ қўшиқлари эшитилади. Ўзимни жуда енгил, тетик ҳис этардим: қандайдир сеҳрли куч мана сенга гўзал ёшлик, романтика дерди. Дўстим Хун эса негадир паришонхотир кўринарди.

Дала карталари шундай мактаб ёнбошига туташиб кетган. Биз баланд хирмон кўтарган колхозчилар ёнида тўхтадик. Енимизга келган бригадир нималар қилишимиз лозимлиги ҳақида ўзбекчалаб тушунтирди. Афсуски, ҳеч нарса англай олмадик, Шунда у имо-ишоралар билан тушунтира кетди. Унинг мақсадини чала-ярим англадик. Эгатлар оралаб тўғри кетишимиз ва ҳар бир кусакда очилиб ётган оппоқ майин пахталарни теришимиз лозим экан.

Бригадир бизга этак улашди. Катта ва чуқур чўнтакли бу этаклар билан қандай пахта теришни ўргатди. Иш қизиб кетди. Биз ёнма-ён, бир-биримиздан қолишмай қуёшга табассум билан дудоқларини тутиб турган «оқ олтин»ни теришга киришдик.

— Кўряпсанми, иш чакки эмас! — қичқирдим Хунга қараб. У жилмайиб қўйди.

Бир оздан сўнг яна қўшиқ эшитилди. У ёқ бу ёққа аланглайман. Узоқ-узоқларда колхозчи қизларнинг ранг-баранг рўмоллари кўзга ташланади. Лекин қизларнинг қайси бири ашула айтяпти, аниқлай олмадим. Рўмоллар эса ҳамон бир текисда узоқлашиб борарди.

...Аввал белим санчиб оғриётгандек туюлди... Момиқдай енгил пахта қўлимдан тушиб кета бошлади. Бўшашиб кетдим. Кейин, лахча чўғ бўлиб тепамда туриб олган қуёш ҳам ўткир тиғларини аямасдан миямга санчаётгани сезилди. Устига-устак оғирлашиб қолган этакни айтмайсизми, қаддимни ростлашга йўл қўймасди. Этакка илашиб, орқага тортқилаётган «беш юлдуз»—чаноқлар ҳам қадам ташлашни қийинлаштирарди. Лекин юракдан чиқиб келаётган аллақандай куч менга «таслим бўлма!» деб далда беради, белим қотиб қолганидан кўпроқ оёқда эмас, эмаклаб юришга тўғри келди. Билмадим, мабодо бригадир чақириб қолмаганда, тантанали жасорат ва шижоатимиз бизни қай кунларга солиб қўйишини кўз олдимга келтира олмайман. У нималар деб бақирар, қуёшга қарата қўллари билан қандайдир имо-ишоралар қилар, ўдағайлаб ёнига чақирар эди.

Маст кишилардек гандираклаб унинг ёнига бордик. Бу ер жуда салқин бўлиб, ўрик дарахтининг соясида ўтирган теримчи аёллар тўдасига қўшилдик. Чурқ этмай майсалар устига ўтирдик. Хуннинг авзойи бузилиб, кўзларига қон қуйилиб кетган эди. Ҳарқалай, меники ҳам ундан қолишмаса керак. Сўнда руҳимиз бир оз тетиклашгандек бўлди. Чарчаганимдан кўзимни юмиб, чалқанчасига ётиб олдим. Суякларим зирқираб оғрир, қуёш ҳали ҳам тепамдан нари кетмай, миямни қиздираётгандек туюларди.

Батамом ҳолдан тойган бўлишимга қарамай, ёнверимдаги воқеаларга бефарқ бўлолмасдим. Аёлларнинг шивирлашлари ҳам, тортинишиб, қисқагина кулиб қўйишлари ва ҳатто, ариқда жилдираб оқиб турган сувнинг овозини ҳам эшитиб ётардим. Аҳён-аҳёнда кўзимни очиб, ям-яшил, қалин барглар тирқишидан мовий самога суқланиб боқардим, унда гўё шу дамгача инсонга сир бўлиб келган қандайдир янги бўёқларни кўрардим.

— Чанқаб кетдим.—Хуннинг бетоқат овози эшитилди. Ширин хаёллар бир зум акс-садо сингари тарқаб кетди. Фавқулодда менинг ҳам лабларим қовжираб, ёрилиб кетаётгандек бўлди. «Сув ёнимизда-ку, ичсак ичақолайлик» шивирладим унга. Лекин, на дўстимда, на менда туришга мадор йўқ эди.

Колхозчилар нотаниш сўзларни эшитиб, пиқиллаб кулиб қўйишди. Ҳақиқатан, биз (ва бизнинг гап-сўзларимиз) уларга қизиқ туюлган эди. Уларга қарадим. Аёллар чордона қуриб, тушлик овқатга ўтиришган эдилар.

Бригадир яна олдимизга келди. Унинг қўлида каттакон тарвуз бор эди. Тарвузни ерга қўйиб, белига қистирилган пичоқни олди. Мен шу топда бу ердагилар тарвузни бизга қараганда бошқачароқ сўйишларига разм солдим. Тарвузнинг иккала палласи косага ўхшатилиб сўйилар ва ўртаси тенг бўлакчаларга бўлинар эди. Биз уни шоша-пиша ейишга киришдик. Қип-қизил, гўштдор тарвуз ширин ва лаззатли эди. Биз мириқиб чанқовни қондирдик. Ҳар бўлак тарвуз кучимизга-куч қўшди.

Шундан сўнг бригадирнинг рухсати билан бир оз мизғиб олиш учун ёнбошладик. Тезда пинакка кетибмиз. Икки соатлар чамаси мириқиб, туш ҳам кўрмай ухлаб олдик. Бизни бригадир уйғотди. Қайта теримга тушиб кетдик. Қуёш ҳам ҳовуридан тушган, лекин, шунга қарамай, ҳаво ҳамон дим эди.

Бир кунлик меҳнатингнинг натижаси қандай бўлди дерсиз? Кечга бориб терган пахтамизни тарозига қўйдик. Хун тушмагур мендан ўзиб кетибди, унинг терган пахтаси 4 килограмм, меникиси эса 3 ярим килограммдан нарига ўтмабди.

Руминчадан Х. АЛЬТМАН таржимаси.

ПЛАНЕТАМИЗДА

ХАЛҚАРО ОБЗОР

ЧЕТ ЭЛ ХРОНИКАСИ

● Жакартадаги Совет маданияти уйида совет халқининг фашистлар Германияси устидан қозонган ғалабасининг 20 йиллигига бағишланган ҳужжат ва фотосуратлар виставкаси катта муваффақият қозонмоқда. Индонезия пойтахтининг неча минглаб аҳолиси виставкани томоша қилди.

● Варшавада Польша билан Австрия ўртасида 1965 йил 1 августдан тортиб 1966 йил 31 июлгача мўлжалланган товар айирбошлаш тўғрисидаги протокол имзоланди. Товар оборотининг суммаси қарийб 100 миллион доллар миқдорида белгиланади. Бу ўтган йили имзоланган протоколда кўзда тутилганидан тахминан 30 процент ортиқдир.

● АҚШ молия министри Г. Фаулер АҚШ тўлов балансининг шу йил дастлабки уч ойи мобайнидаги дефицити 750 миллион долларни ташкил этганлигини айтди. Фаулер АҚШнинг олтин запаслари камайиб бораётганлигини ва бу йил АҚШ дан четга чиқарилган олтин 1.035.000.000 доллар бўлганлигини ҳам хабар қилди.

● Кончилар миллий касаба союзи Жанубий Уэльс бўлимининг Порткаулда ўтказилган йиллик конференциясида кончилар Англия ҳукумати қуролланиш ҳаражатларини қисқартирсин ва ядро қуролини тақиқлаш ҳамда қуролларнинг оддий турларини камайтиришда ташаббус кўрсатсин, деб талаб қилдилар. (ТАСС).

Америка самолётлари Вьетнам Демократик Республикасидаги йўл ва кўприкларни бомбардимон қилмоқда, мактабларни, касалхоналарни ва граждан транспортини ўққа тутмоқда. Вьетнам халқ армияси зенитчилари, ўз-ўзини мудофаа қилиш маҳаллий отрядлари ва халқ милицияси жангчилари агрессорларга муносиб зарба бераётирлар. Суратда: Ха-Тинь шаҳрининг ўз-ўзини мудофаа қилиш отряди жангчилари ҳаво қароқчиларига қарши ўт очишга тайёр бўлиб турибдилар.

МТИ—ТАСС фотоси.

ЖАЗОИР УРУШ ВЕТЕРАНЛАРИНИНГ СЪЕЗДИ

ЖАЗОИР, 14 май. (ТАСС). Кеча Жазоирда уруш ветеранларининг иккинчи миллий съезди очилди. Съездда СССР, Югославиядан ва бошқа бир қанча мамлакатлардан келган уруш ветеранлари делегациялари қатнашмоқда. Съезд делегатлари собиқ ҳарбий хизматчилар ва партизанларни ишга жойлаштириш масалаларини, ташкилий масалаларни ва бошқа масалаларни муҳокама қиладилар.

Съездни очиш вақтида Жазоир Халқ Демократик Республикаси социал ишлар министри Муҳаммад Наққош нутқ сўзлади.

Министр бундай деди: Жазоир ҳукумати ва Миллий озодлик фронти партияси уруш ветеранларининг ижтимоий ва иқтисодий аҳволи тўғрисида кўп ғамхўрлик қилмоқда. Министр 1964 йилда ҳукумат уруш ветеранларига моддий ёрдам бериш учун қарийб 25 миллион эски франк ажратганлигини айтди. Бу йил қарийб 30 миллион франк ажратилди, деб таъкидлади Наққош.

ПУЧ СИЁСАТНИНГ ЯКУНИ

БОНН, 13 май. (ТАСС). Германия Федератив Республикаси билан Исроил ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатилганлиги бугун у ерда расмий суратда эълон қилинди.

◆ ◆

ТАСС комментатори В. СЕРОВ шу тўғрида қуйидагиларни ёзади:

Германия Федератив Республикаси билан Исроил ўртасида дипломатия муносабатларининг ўрнатилиши Бонннинг Яқин Шарқда ўтказиб келаётган сиёсатининг сўнгги босқичига якун ясайди. Бу босқичнинг якунлари нимадан иборат бўлганлиги шу нарсадан кўриниб турибдики, Бирлашган Араб Республикаси, Сурия, Ироқ, Иордания, Саудия Арабистони ва бошқа бир қанча Араб мамлакатлари бунга жавобан Ғарбий Германия билан дипломатия муносабатларини узганликларини билдирдилар.

Маълумки, кейинги вақтларда Германия Федератив Республикаси билан Араб мамлакатлари ўртасидаги муносабатлар тобора ёмонлашди. Бонннинг кейинги бир неча йил мобайнида империалистларнинг Яқин Шарқдаги кирдикорларини қўллаб-қувватлаб келганлиги бунга асосий сабаб бўлди. Бонннинг илгариги канцлери Аденауэр 1960 йилдаёқ АҚШ билан келишиб, Исроил билан махфий битим тузди. Бу битимга мувофиқ, Германия Федератив Республикаси ана шу мамлакатга кўп миқдорда қурол-яроғ, шу жумладан самолёт ва танкларни бепул етказиб бериб турди. Ўша вақтда сир тутилган иш аён бўлиб қолди ва Араб давлатлари Бонннинг арабларга қарши қаратилган сиёсатидан дарғазаб бўлганликларини билдирдилар. Шундан кейин Бонн қурол-яроғ, самолёт ва танклар етказиб бериш «тўхтатилганлиги»ни эълон қилишга мажбур бўлди.

Бонннинг машъум «Хальштейн доктринаси»ни ҳимоя қилишга зўр бериб урингганлиги ва Араб мамлакатлари билан Германия Демократик Республикаси ўртасида дўстона муносабатлар ўрнатилишига халақит беришга жон-жаҳди билан интилганлиги ҳам Бонннинг Яқин Шарқдаги сиёсати танглликка учраганлигига сабаб бўлди. Аммо, дипломатия йўли билан қилинган тазйиқ ҳам, иқтисодий соҳада дўқ қилиш сиёсати ҳам Германия Демократик Республикаси давлат кенгашининг раиси В. Ульбрихтнинг Бирлашган Араб Республикасига қилган визитининг муваффақиятли тугалланишига тўсқинлик қила олмади. Араб мамлакатлари ўзларининг ички ишларига Бонннинг аралашиш йўлидаги уринишларини якдиллик билан рад этдилар.

Бонн Исроил билан дипломатия муносабатлари ўрнатиш вақтини кечиктира бериб, Араб мамлакатларининг сафларини бузишга ҳар қандай йўллар билан уриниб кўрди. Яқин Шарқ мамлакатларига борган Бонн вакиллари ҳар қандай ваъдалар бериш ва дўқ қилиш ёрдами билан Араб мамлакатларини ўз томонларига жалб этишга уриндилар. Лекин Бонннинг Исроилни дипломатик йўл билан танишига бу мамлакатларнинг қатъиян қарши чиққанлиги ана шу уринишларнинг беҳуда эканлигини кўрсатади.

ЯНГИ ТОПИЛГАН ҚАБИЛАЛАР

Бу ёш аёл безгак тарқатадиган, тимсоҳлар билан тўлиб ётган ботқоқларни ҳеч қандай қуролсиз, ёлғиз ўзи кечиб ўтди. Мадагаскар оролининг ғарбидаги баланд тоғлардан ошиб ўтди. Бу аёл нима учун шунчалик хавфли йўлга отланди? Австрия этнографи Лотта Гернбек оролнинг одам ўтиши қийин бўлган мана шу қисмида чиндан ҳам вацимба деб аталган паканалар қабиласи яшаш-яшамаслигини аниқламоқчи бўлганди. Шарқий Мадагаскарда яшовчилар бу сирли қабила кучли ва жасур кишилардан иборатлигини айтишган эди.

Тинкани қуритувчи йўлни босиб ўтиб, Лотта Гернбек тоғлар орасида яширинган вацимба қабиласи қишлоғини топишга муваффақ бўлди. Пакана кишилар уни ишончсизлик билан, деярли нафрат билан кутиб олишди. Лекин Лотта ўлим тўшагида ётган болани даволагандан сўнг ҳамма унга ишонч билан қарай бошлади.

Гернбек қишлоқда бир неча ҳафта яшади. У вацимбанинг ҳозирги ёш авлоди улғайгандан сўнг оталаридан анча новча бўлади, деган хулосага келди.

Тоғлиқ паканалар ёғоч найзалари билан қуролланиб, водийларга тушадилар ва тўнғиз овлайдилар. Улар яхши чорвадор ҳисобланади, эчкиларини қўшни қабилаларга олиб бориб, тамаки, газлама ва бошқа товарларга алмаштирадилар. Шуни ҳам айтиш керакки, савдо ишлари билан бир неча киши шуғулланади, қабила эса ташқи дунё билан алоқа қилишдан ўзини тортади. Француз мустамланачилари билан танишув уларга оғир мусибат келтирди. Бож йиғувчилар вацимба қабиласини хонавайрон қилди, уларни унумдор ерлардан сиқиб чиқарди. Қабила XVIII асрда «цивилизаторлар»дан қочиб, тоғлар орасига яширинди. Шунинг учун ҳам улар меҳмонларни нодўстона кутиб оладилар.

Ёмғир мавсуми яқинлашмоқда эди. Бундай мавсумда 9 ойгача ҳеч қаердан ўтиб бўлмайди. Этнограф орқага қайтиши лозим эди. Гернбек яна Тананаривгача бўлган оғир йўлни босиб ўтди. Лекин йўл қийинчиликлари Гернбекни қўрқитмайди, у яна оролдаги тоғларга бориб, вацимба қабиласи урф-одатларини муфассал ўрганмоқчи.

* * *

Антрополог Дональд Томпсон бошчилигидаги Мельбурн университетининг экспедицияси Марказий Австралия саҳросида шу вақтга қадар маълум бўлмаган бир қабила яшашини аниқлади. Экспедиция одам мутлақо яшамайдигандек кўринган саҳродан борарди. Тўсатдан олимлар тутун кўриб қолишди. Тутун жар остидан кўтариларди. Тадқиқотчилар жарга етиб боришди ва жар остида булоқ борлигини, булоқ атрофида биндибу қабиласининг чайлалари жойлашганлигини кўришди. Бу кишилар ўз қишлоқларини «Лабби-лабби» деб аташарди.

Биндибу қабиласи учун ҳали ҳам тош асри давом этмоқда. Улар ўсимликларнинг илдизлари, қушлар, калтакесаклар билан овқатланишади. Қабиланинг эр ва аёллари кийим нималигини билишмайди, ҳар куни кечқурун булоқ ёнига тўпланишади, ҳаммаси бошини сувга тиқиб чанқоғини қондиради. Бу эса биндибу қабиласининг урф-одатларидан бири. Қабила таёқ, тошпичоқ ва оддий қалқонлардан фойдаланиб ов қилади, ўтлар уруғини ва илдизини териш учун ғиёҳлардан сават ясайди. Унча катта бўлмаган дарахтдан овда ишлатиш учун таёқ ясашга бутун бир ҳафта вақт кетади. Таёқнинг учи ўткирлаштирилган тош кенгуру пайи билан боғланади. Бундай тошларни Лабби-лаббидан юзлаб километр узоқдан олиб келишади.

Экспедиция қабиланинг тили Австралия туб аҳолисининг маълум бўлган барча лаҳжаларидан бутунлай фарқ қилишини аниқлади. Биндибу қабиласида бошлиқ йўқлигини, лекин уларнинг ҳаммаси баравар меҳнат қилишини ва ҳеч қачон жанжаллашмасликларини кўриб, олимлар ҳайрон қолишди. Қабила одамлари оқ танли кишини биринчи марта кўриши эди.

* * *

Тадқиқотчилар Бразилия ўрмонларида шу вақтгача маълум бўлмаган яна бир қабила борлигини аниқладилар. Кулу ене дарёси районида ксингу қабиласи овчилари адашиб қолган ҳинд йигитни учратиб қолишди. Унинг бўйи жуда баланд бўлиб, ҳеч ким тушунмайдиган тилда гапирар эди. Ксингулар уни ўз қишлоғига олиб келишди. Шу пайтда бу ерда машҳур Бразилия этнографлари ака-ука Орландо ва Клаудио Вилласбоас яшашар эди. Улар аввало «топилган йигит»нинг бўйини ўлчаб кўришди. Бўйи 2 метру 3 сантиметр экан. Ака-ука Вилласбоас йигит билан гаплашишга муваффақ бўлишди. Йигит яқинда ўн саккиз ёшга тўлганлигини, уларнинг кремакоpоpе қабиласида эркаклар ўзидан анча новча эканлигини тушунтирди...

Олимлар йигит билан бирга унинг қабиладошлари олдига боришга тайёргарлик кўришяпти.

(«Неделя»дан).

ДОМИНИКАНА РЕСПУБЛИКАСИДА АҲВОЛ

НЬЮ-ЙОРК, 14 май. (ТАСС). Американинг Доминикана Республикасидаги оккупациячи қўшинлари ва улар вужудга келтирган қўғирчоқ ҳарбий хунта 5 майда президент Кааманьо қўл остидаги муваққат ҳукумат билан имзоланган яраш тўғрисидаги битимни ҳали ҳам бузмоқдалар. Информация агентликларининг хабар беришича, Америка қўшинлари кеча ўзлари ишғол қилган зонага яна бир неча квартални қўшиб олдилар. Интервентлар бу зонани «Халқаро зона» деб атадилар. Денгиз пиёда аскарлари ва парашютчилар шаҳарнинг муваққат ҳукумат назоратида бўлган районларига бостириб кирмоқдалар. Кеча ватанпарварлар эгаллаб турган зонадаги бир неча кварталнинг ичкари томонига кириб борган америкалик икки солдат ўлдирилди.

Хунта қўшинлари шаҳарнинг шимолий чеккасини босиб олишга уриниб кўрдилар. Икки соатлик жангдан кейин улар чекинишга мажбур бўлдилар.

Юнайтед пресс интернейшнл агентлиги хабар беради: кеча хунтанинг бир неча самолёти санто-доминогонинг муваққат ҳукумат назоратида бўлган зонасидаги уй-жой кварталларини пулемётдан ўққа тутди. Ватанпарварларнинг радиостанцияси ишдан чиқарилди.

СИНЬХУА АГЕНТЛИГИНИНГ АХБОРОТИ

ПЕКИН, 14 май. (ТАСС). Синьхуа агентлиги маълум қиладики, бугун «Пекин вақти билан соат 10 да Хитой ўз мамлакатининг ғарбий районида навбатдаги атом бомбасини осмонда портлатиб, иккинчи ядро синовини муваффақиятли амалга оширди».

Агентлик Хитойда биринчи атом бомбаси 1964 йил 16 октябрда портлатилганлигини эслатиб ўтади.

КАМ УЧРАЙДИГАН ҲОДИСА

СТАВРОПОЛЬ. (ТАСС). Верочка—ҳали бир ёшдан ошмаган қиз. Бундан бир неча кун илгари унинг тўртта қўли, тўртта оёғи, қўш ичаги ва бешта буйраги борлигини ҳозир ҳеч ким хаёлига ҳам келтирмайди. Боланинг танаси иккита бўлиб, лекин боши билан юраги битта эди. Верочка шу алфозда ўлка клиника касалхонасига келтирилди. Хирурглар олдида уни мукаммал одам ҳолига келтиришдек қийин вазифа турар эди.

Ставрополь медицина институти госпитал хирургияси кафедрасининг мудири профессор Ю. С. Гилевич врачлар бригадасига бошчилик қилди. У минглаб ҳар хил операциялар қилган бўлса ҳам лекин бундай ҳодисани биринчи марта учратиб турар эди. Қиз икки марта пневмания билан оғриган, қизамиқ, сув чечак бўлган ва унинг ўрта қулоғи операция қилинган эди. Натижада унинг организми заифлашиб қолган эди. Мана шу нарса врачларни хавотирга солиб қўйди. Шу сабабдан, Верочкани операцияга синчиклаб ва узоқ вақт тайёрладилар.

Мана, қиз операция столига ётқизилди. Ставропллик тажрибали хирурглардан доцент Е. О. Карашуров билан доктор В. М. Скиба профессорга ёрдам бериб туришди. Дастлаб ўсимта тананинг елка белини беморнинг организмидан кесиб олиб ташлашди, унга қон қуйиб турган томирларни топиб боғлашди. Шундан сўнг кўкрак қафасининг очилган жойлари ҳаво кирмайдиган қилиб тикиб қўйилди. Тананинг пастки қисмини ажратиш вақтида ҳар икки организмнинг қорин бўшлиғи бир эканлиги маълум бўлди. Ундан учта ортиқча буйракни, шунингдек ўттиз сантиметр узунликдаги чала ривожланган ичакни кесиб олиб ташлашди.

Жуда мураккаб, табиатда камдан-кам учрайдиган операция тўла равишда бешикаст ўтди.

Ҳозир Верочка соппа-соғ, унига қайтиб келди. Юрий Семёнович Гилевич қизнинг меҳнатга қобилиятли мукаммал одам бўлиб кетишига ишонч билдирди.

Г. КРАСНИЦКИЙ СССР ТЕРМА КОМАНДАСИДА

«Пахтакор»нинг марказий ҳужумчиси Геннадий Красницкий СССР терма командаси составига киритилди. Ишқибозлар тошкентлик спортчининг терма команда составида футбол майдонида кўришни истайдилар, албатта.

М. МИРШАРОПОВ.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» РЕДАКЦИЯСИГА

Эргашевлар оиласи бошига тушган оғир мусибатга шерик бўлиб таъзия билдирган ташкилот ва муассасалар, шунингдек кишиларга газета орқали миннатдорчилик билдиришингизни илтимос қиламиз.

Эргашевлар оиласи.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Радио

16 МАЙДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

7.45 — Ота-оналар учун. 8.25— Концерт. 8.30 — «Ялла» концерти. 10.30 — Ҳинд кинофильмларидан куйлар. 11.10 — Янги фильмлар (рус.). 11.25 — Музикали салом. 12.15 — Эрталабки салом (Москва). 13.30 — Енгил куйлар (рус.). 15.20 — Янги ёзиб олинган асарлар. 16.20 — Куйлар. 18.00 — «Ёшлик» радиостанциясининг Ўзбекистон комсомолининг 40 йиллигига бағишланган махсус программаси. 18.40 — Концерт. 19.20 — Ўзбек халқ куйлари. 20.00 — Концерт. 21.20 — Хоразм ашула ва рақс ансамблининг концерти. 22.00 — Дунё харитаси олдида. 22.10 — «Биз коммунизм қурувчиларимиз». Ўзбекистон комсомолининг 40 йиллигига бағишланган музикали эшиттириш. 23.10 — Дам олиш кечаси.

Телевидение

16 МАЙДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

12.00 — **Пионерлар саройи тўгарак қатнашчиларининг концерти** (Горький номли театрдан), танаффус вақтида — **Киножурнал**, концертдан сўнг — **Инглиз тили.**

Ўзбек тилида: 18.00 — **Қушлар— бизнинг дўстимиз** (болалар учун). 18.25 — **Телевизион янгиликлар.** 18.40 — **Истиқбол эгалари** (тележурнал). 19.40 — **Украина санъат усталари концерти.** 20.30 — **Олтин водий** (махсус программа, қишлоқ хўжалик ходимлари учун).

21.30 — **Эшиттиришлар программаси.**

Рус тилида: 21.35 — **Хотинли бўйдоқ** (бадиий фильм).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — **Фрунзе телестудияси эшиттиришлари.**

Театр

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 16/V да кечқурун **Дон Жуан.**

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 16/V да **Мирзо Улуғбек.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — (ёзги бино) — 17/V да **Тошболта ошиқ.**

Кино

ҚИШКИ БИНОДА

Лимонадли Жо — «МИР», НАВОИЙ номли, «ЎЗБЕКИСТОН», «ИСКРА», «СПУТНИК», «ДРУЖБА», «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун), «МОСКВА» (кундуз соат 12, кеч 6 ва 8 да), «ВОСТОК» (кундуз 12, 4, кеч 8 ва 10 да).

Шайтонча — СОБИР РАҲИМОВ номли, «ЁШ ГВАРДИЯ» «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун), НАВОИЙ номли (эрталаб соат 11.40, кундуз 3-20, кеч 6-40 минут ва 10 да).

Тикланган музика — «МОСКВА» (кундуз соат 2 ва кеч 10 да), «СПУТНИК» (эрталаб 11, кундуз 1, 3 ва кеч 7 да).

Ким миёв деди? (эрталаб соат 10 да), **Биринчи троллейбус** (кундуз 4 да) — «МОСКВА».

Юрагингдан сўра (эрталаб соат 10 да), **Уч мушкетёр** (кундуз 12, 3, кеч 6 ва 9 да) — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ».

Бўрон — САНЪАТ САРОЙИДА (кундуз соат 12, 2, 4, кеч 6, 8 ва 9 яримда).

Ойдин саҳифа — «ЮЛДУЗ» (кундуз соат 5, кеч 7 ва 9 да).

Ун икки ой — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 12 яримда).

Румянцев иши — «СПУТНИК» (эрталаб соат 10 да).

ЁЗГИ БИНОДА

(кеч соат 8 ярмида бошланади)

Ганга ва Жамна (1 ва 2 серия) — «САЛЮТ», «ПАХТАКОР».

Лимонадли Жо — «ФЕСТИВАЛЬ».

Янги Орлеан булбули — КАФАНОВ номли.

Аида — «ХИВА».

Темир ниқоб — «ВАТАН».

Тўрғай — «1 МАЙ».

Қора кўзойнак — СТЕПАН РАЗИН номли.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА

(ёзги бино)

16 майда

Соҳиб Жамол асари

Гули сиёҳ

Афғон ҳаётидан ёзилган шу номли қисса асосида 2 парда, 12 кўринишли музикали драма.

Д. Соатқулов музикаси.

Постановкачи режиссёр — Ўзбекистон ССР халқ артисти, Давлат мукофоти лауреати **Раззоқ Ҳамроев**, рассом — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби **Г. А. Визель**, дирижёр — **Э. Тошматов**, режиссёр ассистенти — **Р. Муҳиддинова**, хормейстер — **А. Хомидов**, концертмейстерлар — **А. Малина, М. Фурман.**

Таржима ва музикали драма варианти — **Р. Ҳамроевники.**

Спектакль кеч соат 8 ярим-да бошланади. Билетлар сотилмоқда.

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА

20 майда

Ўзбекистон ССР ва Туркманистон ССР халқ артисти **Комилжон Отаниёзов** раҳбарлиги ва иштирокида

ХОРАЗМ АНСАМБЛИНИНГ

КОНЦЕРТИ

Концертда: солистлардан **Олмахон Ҳайитова, Гулчеҳра Исмоилова, Жуманиёз Собиров, Шариф Султонов, Отабой Ҳасанов, Раъно Жуманиёзова, Отаназар Абдалниёзов, Ражаб Исмоилов** ва бошқалар қатнашади.

Программада: Хоразм халқ ашула, музика ва рақслари ҳамда совет композиторлари асарлари.

Концерт кеч соат 8 да бошланади. Билетлар сотилмоқда.

РЕСПУБЛИКА

ГАЗЕТА

ва журналларига

ҲАМДА ОБЛАСТЬ ГАЗЕТАЛАРИГА

1965 йилнинг иккинчи ярми учун

ОБУНА ҚИЛИШ ДАВОМ ЭТАДИ

Якка обуна «Союзпечать» Тошкент шаҳар бўлимида (Карл Маркс кўчаси, 25-уй), алоқа бўлимларида, Тошкент почтамтида, шунингдек завод, фабрика, муассаса ва ўқув юртларидаги жамоатчи обуна тарқатувчилар томонидан қабул қилинади.

Диссертация ёқлайдилар

1965 йил 26 май кундуз соат 2 да, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси физика-математика фанлари бўлимининг бирлашган илмий совети мажлисида (Обсерватория кўчаси, 85-уй, Физика-техника институтининг конференц-зали) физика-математика фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун:

Б. Г. Мосолов: «Баъзи функционал тенгламаларнинг (функционал тузатишларни ўртача ҳолга келтириш методи билан) тақрибий ечилиши» деган темада.

П. И. Книгин: «Юқори интенсивли ёруғликда кремнийнинг фотоўтказувчанлигини ва кремний фотоэлементларидаги фотоэлектрик ҳодисаларни текшириш» деган темада.

Диссертациялар билан Фанлар академияси кутубхонасида танишиш мумкин (А. Тўқаев кўчаси, 1-уй).

1965 йил 27 май кундуз соат 12 да, Тошкент қишлоқ хўжалик институтининг бирлашган илмий совети мажлисида Киров кўчаси, 22-уй, 16-аудитория

В. П. Фимкин — қишлоқ хўжалик фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун: «Ўрта Осиёнинг суғориладиган ерларида ўрмонлар барпо этиш тажрибаси» деган темада.

Диссертация билан институт кутубхонасида танишиш мумкин (Киров кўчаси, 22-уй).

1965 йил 28 май кундуз соат 3 да, В. И. Ленин номли Тошкент Давлат университети тарих факультетининг илмий совети мажлисида (Карл Маркс кўчаси, 32-уй, 36-аудитория):

А. Г. Қосимова — тарих фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун: «Ўзбекистонда оммавий кутубхоналар тармоқларининг ривожланиши 1917—1941 йиллар)» деган темада.

Т. Қ. Жавлиев — фалсафа фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун: «Колхозчи деҳқонлар илмий-атеистик дунёқарашининг шаклланиши ва диний сарқитларга қарши кураш формалари (Ўзбекистон ССРнинг Сурхондарё ва Қашқадарё областлари материали асосида)» деган темада.

Диссертациялар билан университет кутубхонасида танишиш мумкин (Куйбишев кўчаси, 10-уй).

Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг ойда бир марта ўзбек ва рус тилларида чиқадиган

«ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИ»

ва

«ПАРТИЯ ТУРМУШИ»

журналларига

1965 йилнинг иккинчи ярми учун

ОБУНА ҚИЛИШ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Обуна «Союзпечать» агентликлари ва бўлимларида, алоқа бўлимлари ва узелларида, шунингдек жамоатчи матбуот тарқатувчилар томонидан қабул қилинади.

Бирлашган нашриёт.

БИЗНИНГ АДРЕСИМИЗ: «ПРАВДА ВОСТОКА» КУЧАСИ № 26.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — 26545. Редактор ўринбосарлари — 27914, 29323. Масъул секретарь — 34455. Масъул секретарь ўринбосарлари — 27283. Партия турмуши — 33469, 31226. Пропаганда — 27221. Саноат, қурилиш ва транспорт — 34780. Совет қурилиши —33258. Қишлоқ хўжалиги—27604. Адабиёт ва санъат—32036, 31226. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 34451. Маҳаллий ахборот — 32347. Оммавий ишлар ва хатлар — 29005, 33553. Иллюстрация — 34524. Стенографистка — 27343. Эълонлар — 28142. Коммутатор — 30249, 30250, 30251, 30252, 30253, 30254, 30255, 30256, 30257, 30258.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

ИНДЕКС 64543 № В. 113. Р. 01947.